

N:o 39.

Ank. till Riksd. kansli den 15 mars 1901, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Riksdagens år 1900 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1899.

(I. A.)

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling ofvannämnda revisionsberättelse jemte de i anledning deraf från vederbörande embetsverk och myndigheter till Kongl. Maj:t afgifna utlåtanden och förklaringar blifvit hänvisad, får nu, efter tagen kännedom af dessa handlingar och inhemtande af de för ärendenas utredning i öfrigt erforderliga upplysningar, underställa Riksdagens pröfning de af revisorerne gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet att dervid följa den ordning, som i revisionsberättelsen blifvit iakttagen.

Fångvårdsstyrelsen.

§ 1.

(Rev. ber. pag. 42—51; utl. pag. 600—609.)

Uti förevarande revisionsberättelse hafva revisorerne eriuurat, hurusom 1896 års statsrevisorer anført, att de vid granskning af fångvårds-

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 4 Saml. 1 Afđ. 23 Häft. (N:o 39.)

1

Angående
anordnan-
det af fån-
garnes arbe-
ten vid rikets
fångvårds-
anstalter.

anstalternas räkenskaper funnit anledning taga i öfvervägande det sätt, hvarpå arbetena inom fängelserna och tvångsarbetsanstalterna vore ordnade; och hade de ansett det kunna ifrågasättas, om ej förändringar i detta hänseende borde åvägbringas. Enär på grund af väckt motion i ämnet vid samma års riksdag Andra Kammaren, i enlighet med dess tredje tillfälliga utskotts hemställan, för sin del beslutit, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning af frågan om fångarbetets lämpligaste anordning med hänsyn till såväl dess ändamål i och för fångvården som dess konkurrens med det fria arbetet, men utskottets utlåtande icke hunnit före riksdagens slut komma under Första Kammarens afgörande samt detta ämne alltså kunde antagas komma att återupptagas vid 1897 års riksdag, hade de dock icke ansett sig hafva anledning att då taga detsamma under närmare ompröfning.

Då emellertid ännu icke några genomgripande åtgärder till ordnande af ifrågavarande angelägenhet blifvit vidtagna, hade nästlidet års revisorer ansett sig böra å nyo fästa Riksdagens uppmärksamhet å densamma.

Till en början hade revisorerne i tre i berättelsen intagna tabeller Litt. A, B och C lemnat en öfversigt af de vid rikets fängelser under år 1899 utgjorda dagsverken och inkomsterna af desamma, till hvilka tabeller utskottet tillåter sig att hänvisa.

Hvad först beträffade inkomsten af fångarnes arbeten vid länsfängelserna och kronohäkterna, hade revisorerne velat uttala den mening, att ingen del deraf borde tillfalla fångvårdspersonalen. I detta afseende delade revisorerne den af Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3 vid 1896 års riksdag framställda åsigt, att fångvårdspersonalens penningintresse i fångarbetet vore förkastligt, då det dels i allmänhet icke vore lämpligt, att fångar arbetade i hop penningar åt sina väktare och dels den misstanken skulle kunna uppstå, att hellre sådant arbete anskaffades, som gäfvade god arbetsförtjenst än sådant, som vore mest egnadt till fångarnes utdanning och framtida utkomst såsom frie arbetare. Särskildt hade under revisorerne besök å åtskilliga cellfängelser framhållits det ur disciplinär synpunkt olämpliga uti att under nuvarande förhållanden fången vore medveten om att den större eller mindre flit, han utvecklade, medförde större eller mindre ekonomisk fördel för bevakningspersonalen.

Förändrade bestämmelser i fråga om fördelningen af de i läns- och kronocellfängelserna intagna fångarnes arbetsförtjenst syntes sålunda böra införas. Men dervid hade revisorerne visserligen icke förbisett, att nuvarande fängelsedirektörer och öfrig bevakningspersonal

borde, i den mån andelen af arbetsinkomsten beräknats ingå i aflöningsförmånerna, beredas skälig ersättning för hvad dem sålunda från-
ginge.

En särskild anledning till reglering af fängvårdspersonalens inkomster i förevarande afseende syntes förefinnas i den af Riksdagen ofta uttalade åsigt om att hittills med tjänstebefattningar förenade sportelinkomster borde så vidt möjligt bortfalla; och af ofvannämnda tabell Litt. C framginge, huru olika dessa inkomster i förevarande fall inflöte, då exempelvis fängelseföreståndaren vid kronohäktet å Långholmen af arbetsinkomsten år 1899 uppburit 4,585 kronor 14 öre och i Linköping 2,476 kronor 88 öre, under det att motsvarande tjänstemän vid länsfängelserna i Nyköping, Halmstad, Östersund och Umeå af sådan inkomst endast erhållit resp. 347 kronor 97 öre, 110 kronor 67 öre, 385 kronor 79 öre och 296 kronor 43 öre.

Hvad vidare vidkomme fångarnes arbeten vid rikets fängvårdsanstalter, hade revisorerne trots sig finna, att anordningarna af dessa arbeten för närvarande icke vore fullt tillfredsställande. En genomgående undersökning och utredning syntes därför böra i detta afseende åvägbringas; och borde dervid enligt revisorerens uppfattning särskildt beaktas, att det gjordes så inkomstbringande som möjligt utan åsidosättande af straffets ändamål, att fångarne i långt större utsträckning än för närvarande användes till arbeten för statens räkning, såsom till förfärdigande af utrustningspersedlar till armén och flottan, möbel tillverkning, bokbinderi m. m., att tillbörlig hänsyn toges dertill, att fångarnes arbeten i så ringa grad som möjligt måtte genom konkurrensen skada det fria arbetet, samt att, hvad särskildt tvångsarbetsfångar beträffade, de måtte användas till jordbruksarbeten, såsom väganläggningar, utdikning och uppodling af mossar och dylikt.

I ett med anledning af nästlidet års revisorers anmärkningar rörande fångvården den 11 januari innevarande år afgifvet utlåtande har fångvårdsstyrelsen, beträffande inkomsten af fångarnes arbeten vid länsfängelserna och kronohäktena, förklarar sig i detta afseende fullkomligt dela revisorerens uppfattning, för hvars befogenhet ännu flera och tungt vägande skäl skulle kunna anföras. På grund af styrelsens framställning den 30 september 1889 hade ock Kongl. Maj:t i kungörelsen den 30 maj 1890 bestämt, att vaktbetjente vid länsfängelser och kronohäkten skulle för åtnjutande af de löneförmåner, som genom ny lönestat från och med 1891 komme dem till del, vara skyldige underkasta sig den reglering eller indragning af dem för närvarande tillkommande andel af arbetsinkomsten vid sagda fängelser, som framdeles

kunde varda beslutad. Den stegring i priset å lefnadsförnödenheter, som vid samma tid börjat göra sig känbar och som i hög grad yttrat sig särskildt med hänsyn till bostadshyror, hade dock för styrelsen omöjliggjort att föreslå den afsedda indragningens verkställande utan i sammanhang med än ytterligare förbättrade aflöningsvilkor för ifrågavarande betjente; och då derjemte varit ovisst, huruvida icke den inträdda prisstegringen kunde vara af mera tillfällig natur, hade styrelsen funnit sig böra låta med det tillärnade förslaget tills vidare anstå. Men då erfarenheten tyckts visa, att någon återgång till förut rådande förhållanden icke vore att förvänta, hade styrelsen i ett den 28 september nästlidet år afgifvet löneregleringsförslag hos Kongl. Maj:t hemställt om förbättring af bevakningspersonalens aflöningsförmåner, dervid styrelsen ock föreslagit, att i sammanhang härmed den andel i fångarnes arbetsinkomst, som vid länsfängelser och kronohäkten tillföle der anstälde vaktbejente, skulle, sedan deras aflöning höjts, alldeles indragas.

Hvad åter beträffade fängelseföreståndarnes andel af samma arbetsinkomst, hade styrelsen redan i sitt den 24 april 1889 aflåtna betänkande rörande utsträckning af tiden för straffarbetets verkställande i enrum, påpekat behöfligheten af nya anordningar för fångarbetet i de länsfängelser, der enrumsstraff för någon längre tid skulle komma att aftjenas, likasom styrelsen ock i ofvanberörda skrifvelse den 30 september 1889 tillkännagifvit sin afsigt att, sedan frågan om enrumsstraffets utsträckning blifvit afgjord, föreslå en väsentlig förändring i nu gällande anordning för fångarbetet i dessa fängelser, afseende att äfven der lägga arbetsdriften i statens hand och såmedelst fullfölja afskaffandet af det i allo olämpliga system, som med fångarnes arbete förknipade fängelsebefällets aflöningsförmåner. Sedan enrumsstraffets åsyftade utsträckning med 1893 års ingång vunnit tillämpning, hade ock styrelsen genom bestämmelser af 1893 och 1895 satt sig i stånd att vinna någon erfarenhet af de verkningar, hvilka skulle vara att förvänta, derest nya grunder för fångfördelningen å ifrågavarande slags fängelser skulle komma att fastställas; och då sagda erfarenhet visat sig fullt betryggande, hade styrelsen ock under sistlidna året upptagit arbetet för fullföljd af sin förberörda afsigt. Så fort öfriga, styrelsen åliggande göromål medgäfvit det, ärnade styrelsen således till Kongl. Maj:t inkomma med förslag i det magtpåliggande ärendet, hvilket icke blott, såsom statsrevisorerna erinrat, måste inbegripa förslag om ändrad lönestat, utan jemväl måste omfatta förslag till ändringar i de administrativa förhållanden, hvilka med de nya arbetsanordningarna icke låte sig förena.

Såsom särskildt beaktansvärda syftemål vid fångarbetets ordnande föresloge revisorerne: att det måtte i högsta möjliga grad afse att underlätta fångarnes framtida utkomst såsom frie arbetare; att det, utan åsidosättande af straffets ändamål, gjordes så inkomstbringande som möjligt; att det måtte i långt högre grad än nu tagas i anspråk för statens räkning; att det måtte i så ringa grad som möjligt genom konkurrens skada det fria arbetet; samt att, hvad särskildt beträffade tvångsarbetsfångar, desse måtte användas till jordbruksarbeten, såsom väganläggningar, utdikning och uppodling af mossar och dylikt.

Hvad anginge de fyra första af sålunda angifna grundsatser, funne styrelsen dem i allo välbetänkta och fullt öfverensstämmande med styrelsens egna önskemål. Men med hänsyn till den sist anförda anmärkte styrelsen, att den icke blott, teoretiskt taget, svagt sammanhängde med de tre först anförda grundsatserna, utan ock, praktiskt tillämpad, skulle i de särskilda fallen med dem komma i bestämd strid.

Om det vore så, att flertalet af tvångsarbetsfångarne förut varit jordbruksarbetare, skulle ju med allt skäl kunna sägas, att deras framtida utkomst borde »i högsta möjliga grad» underlättas derigenom, att man under tvångsarbets tiden sysselsatte dem med det arbete, i hvilket de förut inlärts. Men det vore icke så. Af de 1,322 män, som under år 1900 för lösdrifveri hållits till arbete i rikets tvångsarbetsanstalter, befundes blott 24 upptagna såsom jordbruksarbetare, hvarjemte 21, hvilka uppgåfves hafva förut varit »tjenstehjon», sade sig tidtals hafva egnat sig åt jordbruksarbeten. Det öfvervägande antalet af de för lösdrifveri dömda utgjordes af grofarbetare från städerna samt yrkesarbetare, äfven de företrädesvis från våra städer.

Det kunde möjligen förefalla statsrevisorerna påtagligt, att äfven dessas framtida utkomst skulle »i högsta möjliga grad» underlättas genom deras invänjande vid jordbruksarbeten; men erfarenheten inom fångvården hade visat, att den förre stadsarbetaren sällan stannade vid ett honom efter frigifningen anskaffadt arbete å landet, hvadan ock kunde slutas, att den vid jordbruksarbete sysselsatte tvångsarbetaren från stad, så fort tvånget tagit slut, också lemnade det arbete, hvilket sannolikt icke blifvit honom kärare därför, att han till detsamma tvingats, ehuru det i de flesta fall för honom fallit sig tungt och främmande. Från pedagogisk synpunkt sedt, måste det ock vara mera ändamålsenligt att införa den lösdrifvande lättingen i ett arbete, som kunde utöfvas året om, än i ett, som under en stor del af året måste hvila; ingen yrkesarbetareklass rekryterade tvångsarbetarekåren så talrikt som just den, hvilken vore sysselsatt vid byggnadsindustrien, som ju blott under viss

tid af året påginge och sedan för åtskilliga månader afbrötes. Slutligen måste ock tagas i betraktande, att det arbete, till hvilket lösdrifvarn skulle hållas, icke finge vara af den art, att hans vanligen redan ganska illa medfarna helsokraft deraf knäcktes. I så fall blefve följden af hans tvångsarbete blott den, att han sedermera med laglig rätt till försörjning för lifstiden fölle vederbörande kommun till last.

Men allra kraftigast måste betonas, att med den af statsrevisorerna tillrådade tvångsarbetsdriften med nödvändighet måste följa en återgång till det gamla gemensamhetssystem, hvilket Sverige sedan sextio år tillbaka stadigt sträfvat att i möjligaste mån ur fångvården aflägsna. Den i 9 § af gällande lag angående lösdrifvares behandling (den 12 juni 1885) fastställda föreskrift, att »tvångsarbete skall förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt», läte sig ej förlika med statsrevisorernas anvisning, då det ju måste vara omöjligt att vid hvarje plats, der en mossafdikning, en väganläggning eller annat jordbruksarbete skulle med tvångsarbetsfångar utföras, upprätta en anstalt så beskaffad, som i sagda paragraf bestämdes. Den vid sådana företag använda tvångsarbetsstyrkan måste tydligen i de flesta fall inhysas i skjul, lador eller andra lätt åtkomliga lägenheter, der sjelfsväld, råhet, liderlighet och last skulle ohejdadt florera och den från gemensamhetssystemet oskiljaktiga erfarenheten upprepas, att de i den samlade flocken djupast sjunkne toge befälet och nedtvingade de mindre förderfvade till samma grad af förfall, de sjelfve nått. Om statsrevisorerna trodde, att det för desse skulle efter frigifningen bli möjligt hos enskilde arbetsgifvare vinna anställning, vittnade detta om märklig obekantskap med hittills inom vårt land vunna erfarenheter. Dessa visade tvärtom, att man på detta sätt blott skapade en stående lösdrifvarstam, hvars skilda nummer vid hvarje ny tvångsarbetsdom återkomme till anstalterna med den ganska sanningsenliga förklaringen, att de, äfven om de velat, dock icke skulle lyckats hos enskilde erhålla stadigvarande arbete. Styrelsen vore ock öfvertygad derom, att ett insläende å den af statsrevisorerna anvisade vägen så långt ifrån skulle komma att för tvångsarbetarne »i högsta möjliga mån underlätta deras framtida utkomst såsom frie arbetare», att det tvärtom skulle i de flesta fall omöjliggöra den.

Statsrevisorernas *andra* grundsats i fråga om fångarbete vore, att det borde göras så inbringande som möjligt. Af hvad styrelsen redan antydt framginge, att den satsen svårligen kunde bringas till öfverensstämmelse med anvisningen om tvångsarbetsfångarnes sysselsättande. Vårt lands klimat omöjliggjorde fullföljandet af arbeten med mossafdikningar, väganläggningar och andra jorbruksarbeten året om; för så

vidt icke lagen skulle förbjuda ådömandet af tvångsarbete under vintertid, måste således ändå alltid fasta anstalter finnas för upptagande och sysselsättande af de under sådan tid för lösdrifveri dömda. *Utförfver* den kostnad, här af skulle föranledas, tillkomme sedan ej blott hvad för de vid de anvisade jordbruksarbetena använda tvångsarbetarnes kring-sändande skulle åtgå, utan derjemte de vida större utgifter, som, derest ofvan antydda erfarenheter skulle åtminstone i någon mån undvikas, skulle ådragas statsverket för ej mindre anordnande af bostäder, sjukvårds- och arrestlokaler åt hvarje sådan arbetsstyrka än äfven dess bevakande; och ville styrelsen med hänsyn till detta senare enrinna, att första vilkoret för att något skulle uträttas genom ett arbete, till hvilket icke den egna viljan drefve, vore, att det utfördes under sträng tillsyn samt att möjlighet gäfves för bestraffande af visad lätja, uppstudsighet eller annan olydnad. Skulle tillbörligt arbetsresultat kunna ernås, skulle rymningar och myterier kunna förekommas, utan att bevakningen af hänsyn till egen säkerhet tvingades att gent emot en med kraftiga arbetsredskap beväpnad arbetsstyrka se genom fingrarne med hvad som helst, måste denna bevakning utgöras af utvaldt folk och vara så manstark, att den icke blott i revolvrar, hvilka den blott med tvekan skulle våga använda och hvilka vid ett anfall kunde densamma frånryckas, såge sitt skydd mot de ofta hätska och hänsynslösa viljor, den vore satt att öfvervaka. Det kunde under sådana förhållanden icke varda tal om någon annan inkomst af här ifrågakvarande arbeten än det resultat, arbetet möjligen åvägabragt; men tvifvels utan skulle sådant hafva kunnat vinnas för vida mindre kostnad, om för dess åstadkommande lemnats ett direkt statsanslag.

Statsrevisorernes *tredje* grundsats rörde krafvet, att fångarbetet måtte tagas i anspråk för statens räkning. Styrelsen kunde på goda grunder förklara: att skulle tvångsarbetarne användas på sätt revisorerne föreslagit, vore knappast att vänta, det någon annan än staten sjelf skulle känna sig villig för sagda ändamål anlita dem. Ej mindre kostnaden än äfven motviljan att ådraga hemtrakten de olägenheter, som med eller utan skäl ansåges medfölja en arbetsstyrka af denna beskaffenhet, skulle antagligen så påverka enskilde arbetsgifvare, att de icke gerna kunde beräknas tillströmma i det antal, som skulle erfordras för upprätthållandet af det anbefalda systemet.

Styrelsen ville ock erinra, att detta hos oss hvarken vore nytt eller opröfvadt. Den tankegång, som tydligen ledt statsrevisorerne vid deras förordande deraf, vore alldeles densamma, som en gång gjort sig gällande vid upprättandet af vår gamla kronoarbetafskår. Då fångvårds-

anstalterna under 1830-talet och ännu vid början af påföljande decenniet icke räckt till för det alltjemt stigande fångantalet, hade dåvarande styrelsen öfver fångelser och arbetsinrättningar i riket i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 27 maj 1841 föreslagit, att det borde inrättas kronoarbetskompanier, disponibla till verkställande af större arbeten såväl för kronans som för särskilda bolags äfvensom för privata personers räkning, af hvilka kompanier staten sannolikt skulle kunna påräkna dels under fredstid en gifven tillgång på arbetare vid förefallande större arbetsföretag, egande både arbetsvana och arbetsfärdighet, dels ock i krigstid vana arbetare för kronans varf och verkstäder samt lämpade för användning vid arméns tross. «Obestriddligen vore det en fördel», hette det i sagda skrifvelse, »att de vid arbetskompanierna anstälde personer kunde der förvärfva skicklighet till sådana arbeten som ofta och allmänligen förefalla samt sålunda sattes i tillfälle att efter återvunnen frihet försörja sig medelst egen omtanke och arbetsamhet, hvaremot de arbeten, med hvilka fångarne inom korrektionsinrättningarne nu måste till stor del sysselsättas, vore af den beskaffenhet, att fångarne af sin der förvärfvade skicklighet ej kunde draga någon synnerlig vinst, utan snarare afvandes från det mödosamma lif, en vanlig arbetare måste föra, hvarförutom det stillasittande och mekaniska arbetet jemväl verkade mera ofördelaktigt på lynne och sinnelag än arbeten i fria luften, hvilka senare visat sig kraftigare tygla onda böjelser.» Genom kongl. brefvet den 8 augusti 1842 hade ock den sålunda förordade arbetskåren blifvit upprättad och, i enlighet med rikets ständers i skrifvelse den 19 maj 1841 framställda anhållan, inledad till arbete vid rikets fästningsbyggnader, hvarjemte ett mindre antal förlagts i Falun och Linköping för att användas vid fångelsebyggnaderna derstädes. Men att kronoarbetskårens historia icke förverkligat de ljusa förväntningar, under hvilka den bildats, borde ännu icke hafva förgätits; den hade blifvit blott ännu ett bevis på riktigheten af den allestädes gjorda erfarenheten, att man genom att med hvarandra sammanföra vilsekomna, mer eller mindre förderfvade personer icke förbättrade, utan blott ytterligare förderfvade dem. Efter att under svårigheter af allehanda slag hafva anlitats vid olika arbetsföretag, hade slutligen dess användning inskränkts till stenhuggning vid Borghamn för kronans och å Tjurkö för enskild firmas, Wolff & C:os, räkning samt till arbete vid Vaxholm—Oskar Fredriksborgs försvarsområde. Från detta senare hade dervarande afdelning, efter af landtförsvarsdepartementet den 10 februari 1887 skedd uppsägning, 1891 blifvit förflyttad till Svartsjö, likasom, efter skedd uppsägning från

firman Wolff & C:o, afdelningen å Tjurkö förflyttats 1894 till Karlskrona, dit jemväl Borghamnsafdelningen samtidigt öfverförts. Och härmed hade i sjelfva verket för utvecklingen af Sveriges fångvård ett det viktigaste steg tagits. Styrelsen ville icke ingå i någon redogörelse för det sedliga tillståndet bland de å nyssberörda kronoarbeitsstationer intagna tvångsarbetarne; de tillbragte qvällar och nätter i gemensamma logement, och från hvad de der erfore kunde till och med rätt djupt urartade bland de ditdömde, åtminstone innan de ännu tillräckligt förhärdat, med häpnad vända bort sina blickar. Men styrelsen borde icke underlåta att påminna om de erfarenheter, som tid efter annan åtföljt Tjurköbefälets försök att till det bättre reformera logementslivet; sådana hade besvarats med hot och våldsdåd mot vederbörande, af hvilka flera dervid tillskyndats svåra skador; och då bevakningspersonalen kände sin underlägsenhet gent emot den vida mångtaligare arbetsstyrkan, hade följden deraf blifvit, att denna senare visste sig vara den magt, som i sjelfva verket bestämde gränsen för befälets myndighet. För att dels egga tvångsarbetarnes arbetslust, dels ock förekomma, att de af liknöjdhet eller ondt uppsåt förderfvade materiel, hade arbetsentreprenören, fångvårdsstyrelsen ovetande och tydligtvis till kronans förfång, anordnat en privat premietariff mellan sig och tvångsarbetarne, hvilka senare efter frigifningen på detta sätt utfått vida större medel, än medgifvet och gagneligt varit. Der sådan eggelse saknats, såsom på Borghamnsstationen, kunde inträffa, att hela styrkan, då den ville visa sitt missnöje, dag efter dag inskränkt sitt arbete i stenbrotten till att med hackan vidröra stenväggen utan att i hugget inlägga minsta kraft; och i saknad af andra magtmedel än sex konstaplar, af hvilka åtskilliga varit nog ålderstigna, och åtta celler i en träbyggnad, måste befälet låta härvid bero, till dess vederbörandes sinne lagt sig. Ständig bränvinssmuggling och upprepade rymningar hade i lika grad vitsordat det otillfredsställande tillståndet inom kronoarbeitskompaniet å Vaxholm; ingenstädes hade låtit sig göra att på önskvärdt sätt upprätthålla ordning och disciplin. Efter nära femtio års försök kunde fångvårdsstyrelsen såsom obestridligt fulltyga behovet af fasta tvångsarbetsanstalter, så ordnade, att fångarne kunde under nätterna förvaras åtskilda från hvarandra och under dagarne hållas efter lagens föreskrift, »till lämpligt arbete efter olika arbetsförmåga», jemte det befälet på samma gång bereddes möjlighet att utöfva den myndighet, samhällsmagten åt dem anförtrott. Så hade numera skett. Och då en på fångvårdsområdet framstående utländsk auktoritet nyligen tillerkänt de skandina-

viska staterna, bland hvilka Sverige obestriddt intoge försteget, främsta rummet bland Europas stater med hänsyn till deras penitentiära förhållanden, kunde Sverige utan förhåfvelse emottaga detta erkännande icke minst på grund af det sätt, hvarå numera dess tvångsarbetsanstalter vore ordnade.

Det vore emellertid detta under det senast tilländagångna decenniet genomförda arbetet, statsrevisorerna nu utdömde. Det vore 1842 års åtgärder, de förordade till återupptagande; och detta blott fyra år, efter det Kongl. Maj:t på föranledande af Riksdagen upphävt disciplinkompaniet, den gamla kronoarbetskårens sista aflägg.

Styrelsen vågade förklara, att en sådan reform icke skulle innebära utveckling, utan tillbakagång. Då sagda åtgärder 1842 vidtagits, hade de framtvingits af öfverfyllda fängelser, inom hvilka plats icke kunde beredas för ständigt ankommande och återkommande skaror. Nu förefunnes icke det skälet. Ehuru tvångsarbetarna från både Tjurkö och Borghamn öfverflyttats till tvångsarbetsanstalten i Karlskrona, det förra straffängelset, hvilket fortfarande inrymde alla fullt arbetsföra förut straffade, till tvångsarbete dömde män, hade någon brist på utrymme ännu icke under tiden från 1894 derstädes låtit sig förspörja; och fastän den personal, som indelats i den för ostraffade unga lösdrivare anordnade vestra tvångsarbetsanstalten å Nya Varfvat, från och med 1895 försändes till Svartsjö-anstalten, dit jemväl enligt fattigvårdsförordningen dömde män skulle öfverlemnas, hade denna hittills räckt till för alla förut ostraffade män, som för lösdriveri ådömts tvångsarbete. Förklaringen härtill vore väl ock i någon mån att finna just i den för lätjan och sjelfsväldet mindre inbjudande stränga ordning och arbetstillsyn, som inom dessa anstalter läte sig tillämpa. Icke få af de lösdrivare, för hvilka vistelsen å de forna stationerna icke inneburit något afskräckande, hade funnit sig af den genomförda reformen obehagligt berörda; och hellre än att interneras i de nya anstalterna hade de valt att återupptaga sin sjelfförsörjning såsom fria. Förhållandet vitsordades af de fallande siffrorna för de under åren efter reformen nykomne dömde; från 256 år 1893 hade antalet af förut straffade, fullt arbetsföre nykomne år 1895 sjunkit till 194 och hade alltjemt hållit sig lägre än under det gamla systemet. Antalet af de förut ostraffade nykomne, som tilldömts kronoarbetskompaniet å Vaxholm, hade år 1890 utgjort 373, men 1892, året efter flyttningen till Svartsjö, 324, och hade, efter frånräknande af de kategorier ditsände, hvilka icke tillfördes kronoarbetskompaniet, aldrig nått så höga siffror, som det vid kompaniet nykomna antalet kunde nå — och det, ehuru

de efter 1885 års lösdrifvarlag så ofta ådömda korta tvångsarbets-tiderna kunde sägas rent af leda till täta återfall.

En utveckling af fångvårdsförhållandena med hänsyn till lösdrif-varnes behandling kunde icke vara att finna å den af statsrevisorerna anvisade vägen, om än därför skulle åberopas exempel från klimatiskt mera gynnade länder, som nu befunne sig i samma ställning som vi på 1840-talet och därför nödgades, såsom vi då, anlita nödfallsåtgärder af alldeles samma slag. En vidare och i sanning önskvärd utveckling af denna del af rikets fångvård skulle deremot tvifvels utan vara att vinna genom fortsatt tillämpning af den separationens idé, som läge till grund för all verksam behandling af fångskaror, hvilka, samman-förda, blott yttermera förderfvade hvarandra, men hvilka, allt mera för-delade, miste ej blott tillfälle till sin allt undergräfvande vexelunder-visning, utan ock i ej ringa grad sin motståndskraft. Förslag till åtgärder i denna riktning hade fångvårdsstyrelsen i sin skrifvelse den 16. december 1898 för Kongl. Maj:t framlagt; och styrelsen vore för sin del fullt öfvertygad, att genom höjning af tvångsarbetets minimitid ett mera genomfördt åtskiljande af de dömda och rätt för fångvårdsstyrelsen att, der skäl därför skulle yppa sig, vilkorligt frigifva och till förut vidtalade arbetsgifvare öfverlemna tvångsarbetare, en för samhället vida mer gagnande metod för fångbehandlingen i denna del skulle åstadkommas än den af statsrevisorerna föreslagna.

Utskottet delar de af revisorerne uttalade åsikter *dels* om att ingen del af inkomsten utaf fångarnes arbeten vid länsfängelserna och kronohäkterna bör tillfalla fångvårdspersonalen, *dels* att fångarnes vid rikets fångvårdsanstalter arbete bör så anordnas, att det i högsta möjliga grad underlättar deras utkomst såsom frie arbetare, *dels* att det göres så inkomstbringande som möjligt utan åsidosättande af straffets ändamål, *dels* att fångarne böra i långt större utsträckning än för närvarande användas till arbeten för statens räkning *samt dels* att tillbörlig hänsyn bör tagas dertill, att fångarnes arbeten i så ringa grad som möjligt må genom konkurrensen skada det fria arbetet.

Då emellertid, på sätt i anförda skrifvelsen meddelats, dessa åsikter omfattas jemväl af fångvårdsstyrelsen och denna styrelse i vissa fall redan är betänkt på att till Kongl. Maj:t inkomma med förslag till anordningar i den af revisorerne angifna riktningen, finner utskottet sig icke hafva anledning föreslå Riksdagen vidtaga några särskilda åtgärder till ifrågavarande syftmåls befrämjande.

Hvad vidare beträffar revisorerne antydan om att det vid

undersökning och utredning i dessa ämnen torde böra beaktas, att, hvad särskildt tvångsarbetsfångar beträffar, de må användas till jordbruksarbeten, såsom väganläggningar, utdikning och uppodling af mossar och dylikt, torde, vid det förhållande, att i en inom Andra Kammaren af herr G. A. E. Kronlund väckt motion, n:o 107, som blifvit till kammarens andra tillfälliga utskott hänvisad, föreslagits, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning angående jordbruksarbetets lämplighet för såväl straffångar som till tvångsarbete dömd, samt då sålunda den af revisorerne berörda frågan måste antagas komma att på grund af nämnda motion af Riksdagen till pröfning upptagas, finner utskottet sig nu icke böra göra något uttalande angående densamma.

På grund af hvad sålunda förekommit, hemställer utskottet,

att revisorerne förevarande framställning för närvarande icke må till någon Riksdagens åtgärd för-
anleda.

Arméförvaltningen.

§ 2.

(Rev. ber. pag. 91, 92; utl. pag. 613—614, 617—620.)

Angående
utbetalning af
arvoden åt
militäratta-
chéer från
anslag under
fjerde hufvud-
titeln.

Revisorerne erinra vidare, att 1898 års revisorer i sin berättelse omförmält, hurusom af det å riksstatens fjerde hufvudtitel uppförda extra anslaget till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän 3,300 kronor under år 1897 utbetalts till militärattachéer, oaktadt för dessa sistnämnda ett särskildt anslag funnes å tredje hufvudtiteln uppfördt; och att 1899 års revisorer meddelat, att äfven under år 1898 från förstnämnda anslag utgått ersättningar till militärattachéer med tillsammans 5,950 kronor.

Enligt hvad de af revisorerne granskade räkenskaperna för år 1899 utvisade, hade ett liknande förhållande egt rum jemväl under detta år, i det att af förenämnda anslag utbetalts 3,000 kronor till en militärattaché i Berlin.

Arfvode till militärattaché hade emellertid under år 1899 utgått äfven från ett annat anslag under fjerde hufvudtiteln. Till militärattachéen i S:t Petersburg, hvilken från det under tredje hufvudtiteln uppförda an-

slaget till militärattachéer uppburit en årlig lön af 6,000 kronor, hade nemligen under sistnämnda år af anslaget till generalstaben utbetalts, förutom honom i egenskap af kapten vid generalstaben tillkommande aflöningsförmåner, utgörande tillhopa 5,425 kronor, ett belopp af 3,000 kronor såsom »arfvode åt militärattachéen i Petersburg». Till grund för denna utbetalning läge ej, så vidt räkenskapshandlingarna utvisade, någon Kongl. Maj:ts särskilda föreskrift, utan syntes utgiften hänföra sig allenast till en den 6 december 1898 af dåvarande t. f. chefen för generalstaben utgifven order till redogöraren vid generalstaben att till militärattachéen i S:t Petersburg från generalstabens anslag utbetala ett månadtligt arfvode af 250 kronor »att utgå från och med innevarande månad».

Visserligen upptoge den för generalstaben den 3 december 1898 fastställda staten för revisionsåret ett särskildt anslag å 9,500 kronor till »generalstabens fältöfningar, kommunikationsafdelningens resor, resestipendier m. m.» — å hvilken rubrik den ifrågavarande utgiften i räkenskaperna afförts — men då, såsom ofvan nämnts, ett särskildt anslag till militärattachéer uppförts å annan hufvudtitel än generalstabens anslag och verksamheten såsom militärattaché alltså ej kunde anses falla inom ramen för de uppgifter, hvilka tillhörde generalstaben och för hvilkas bekostande anslaget till generalstaben vore afsedt, hade ifrågavarande utbetalning syntts revisorerne ej stå i öfverensstämmelse med den för generalstaben gällande, af Riksdagen antagna stat, helst militärattachéen i S:t Petersburg, så vidt af de räkenskaperna vidfogade handlingarne franginge, under den tid, för hvilken arfvodet å 3,000 kronor utgått, ej haft något särskildt uppdrag utöfver sina åligganden såsom militärattaché att för generalstabens räkning utföra.

Med anledning af revisorerne nu omförmälda framställning har arméförvaltningen å civila departementet uti ett den 17 januari 1901 afgifvet utlåtande anfört, att det till militärattachéen i Berlin utbetalda understöd från anslaget till »reseunderstöd åt officerare och intendentur-tjenstemän» hade varit honom, för tiden intill dess han kunde komma i åtnjutande af attachélön från tredje hufvudtiteln, tillerkändt genom kongl. brefvet den 17 december 1897, således innan uppmärksamheten på denna fråga första gången väckts af de år 1898 församlade statsrevisorerne. Understödet, som då redan åtnjutits under år 1898, hade fått utgå jemväl under år 1899, men blifvit genom kongl. brefvet den 23 februari 1900 från sistnämnda års början öfverflyttadt på fjärde hufvudtiteln's anslag till extra utgifter, intill dess det upphörde vid oktober månads ingång, då ifrågavarande attaché erhållit lön från

utrikesdepartementet. I fråga om behovet af dylikt understöd hade statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet uttalat sig vid afgifvande af förslag till statsverkspropositionen vid nu församlade riksdag, i hvad denna proposition rörde riksstatens fjerde hufvudtitel, och hade Kongl. Maj:t på grund häraf föreslagit Riksdagen att höja anslaget till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän med härför erforderligt belopp.

Hvad åter anginge det understöd, som kommit militärattachéer till del från de å generalstabens stat uppförda medel till »generalstabens fältöfningar, kommunikationsafdelningens resor, resestipendier m. m.», har arméförvaltningen till Kongl. Maj:t öfverlemnadt yttrande af chefen för denna stab, hvilken chef egde disponera sistnämnda anslagsmedel.

Uti detta yttrande har chefen för generalstaben hufvudsakligen anfört, att allt sedan år 1883 en summa, till storleken i allmänhet ungefärligen motsvarande den af revisorerne för 1899 angifna, årligen utbetalats från det å generalstabens stat uppförda anslaget till »generalstabens fältöfningar, kommunikationsafdelningens resor, resestipendier m. m.» till generalstabsofficerare, som varit anställda såsom militärattachéer, utan att mot de verkställda utbetalningarne några anmärkingar blifvit gjorda.

Orsakerna till att detta anslag, som ju bland annat äfven afsåge bestridandet af resestipendier för generalstabens personal, kommit att anlitas äfven för militärattachéer, hade i allmänhet varit, att generalstabsofficerare, som utsändts för att göra sig förtrogna med ett främmande lands krigsväsende, blifvit, för att beredas en fördelaktigare ställning, anställde såsom militärattachéer vid vederbörande legationer.

Till innehafvaren af militärattachébefattningen i S:t Petersburg, hvilken hittills i regel bestridts af generalstabsofficer, hade ända sedan år 1885 i allmänhet utbetalats ett särskildt arfvode från generalstabens anslag till resestipendier m. m. bredvid hans egentliga militärattachéarfvode, enär detta senare visat sig ensamt icke motsvara de med denna befattnings upprätthållande förenade kostnader, hvarför lämplig generalstabsofficer utan detta tillskott från generalstaben icke kunnat erhållas till befattningens bestridande. Att chefen för generalstaben trott sig kunna förordna om ifrågavarande arfvodens från generalstabens stat utbetalande vore att söka i det förhållandet, att nämnda chef, i motsats till revisorerne, ansett äfven denna attachés verksamhet i icke ringa omfattning falla inom ramen för de uppgifter, hvilka tillhörde generalstaben.

Hvad först beträffar de till militärattachéer utbetalda medlen från extra anslaget å 9,000 kronor till understöd åt officerare och intendentur-tjenstemän, har Kongl. Maj:t, såsom arméförvaltningen äfven antydt, i statsverkspropotionen under punkt 14 af fjerde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att höja berörda anslag med 6,000 kronor med rätt för Kongl. Maj:t att, när omständigheterna sådant föranleda, använda högst detta belopp till underlättande af anställande utaf militärattachéer, som icke komma i åtnjutande af arfvode från tredje hufvudtiteln. Riksdagen kommer alltså att vid behandlingen af förenämnda anslagsfråga blifva i tillfälle att taga i ompröfning, hvilka åtgärder böra vidtagas till ordnande för framtiden af det utaf revisorerne anmärkta förhållandet, i hvad det afser utbetalande af reseunderstöd åt militärattachéer från sistberörda anslag.

Vidkommande härefter utbetalningen af arfvode åt en militärattaché från anslaget till generalstaben, delar utskottet revisorerne uppfattning, att denna utbetalning ej synes stå i öfverensstämmelse med den för generalstaben af Riksdagen fastställda stat samt att sålunda ett anmärkningsvärdt förfaringssätt i detta afseende egt rum. Utskottet har emellertid inhemtat, att denna utbetalning från och med sistlidne augusti månads utgång upphört, vid hvilket förhållande rättelse måste anses hafva blifvit i det af revisorerne anmärkta tillvägagåendet vidtagen.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att revisorerne ifrågavarande framställning för närvarande icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 3.

(Rev. ber. pag. 94; utl. pag. 614—616, 635).

Uti förevarande revisionsberättelse meddelas vidare, hurusom, enligt hvad af räkenskaperne framginge, under revisionsåret brister uppstått å följande fasta anslag under fjerde hufvudtiteln:

Anslaget till arméförvaltningen	brist 3,371 kr. 13 öre
» » lega för hästar till artilleriets och ingeniörtruppernas exercis	» 13,995 » 45 »
» » extra utgifter	» 7,090 » 64 » .

Angående
täckande af
brister å fasta
anslag genom
omföring från
hufvudtiteln
allmänna be-
sparingar.

Med påpekande häraf hafva revisorerne fäst uppmärksamheten äfven derå, att samtliga dessa brister täckts genom omföring från hufvudtiteln

allmänna besparingar, utan att, så vidt af räkenskapshandlingarna framginge, Kongl. Maj:t dertill lemnat medgifvande.

Öfver hvad revisorerne sålunda anfört hafva utlåtanden afgifvits af arméförvaltningen å såväl det civila departementet som intendentsdepartementet.

Uti det förstnämnda af dessa utlåtanden har arméförvaltningen hvad först anginge det af revisorerne anmärkta förhållande, att under revisionsåret uppstått brist å tre af fjerde hufvudtiteln »fasta» anslag, erinrat derom, att fullständig säkerhet mot ett tillfälligt öfverskridande af ett fast ordinarie anslag icke stode att vinna, derest ej de utgifter, för hvilka anslaget beviljats, sjelfva jemväl vore fasta, det vill säga till siffran bestämda och således genom sin natur förebygde ett dylikt öfverskridande. Sådant vore emellertid icke förhållandet med de båda af ifrågavarande tre anslag, hvilka stode under civila departementets förvaltning, nemligen anslagen till »arméförvaltningen» och till »extra utgifter».

Å det förstnämnda anslaget hade visserligen utgifterna intill år 1897 varit fasta, enär det då endast innefattade medel för arméförvaltningens aflöningsstat, hvilken naturligtvis ej gifvit anledning till anslaget öfverskridande. Annorlunda hade förhållandet blifvit, då genom den vid 1896 års riksdag vidtagna omregleringen af fjerde hufvudtiteln arméförvaltningens särskilda expensmedelsanslag indragits och tillgångar för expensutgifterna anvisats under aflöningsanslaget. Sistnämnda utgifter vore till sin natur synnerligen vexlande och med stigande tendens till följd af stegradt arbete och prisförhöjningar, och det vore å denna utgiftstitel under arméförvaltningens anslag, bristen uppkommit. Till förekommande för framtiden af dylik olägenhet hade emellertid Kongl. Maj:t, uppå arméförvaltningens framställning, föreslagit nu församlade Riksdag att, med uteslutande från anslaget till »arméförvaltningen» af derå till expenser uppförda 12,555 kronor 60 öre, på annat sätt anvisa tillgång till täckande af embetsverkets expensmedelsbehof; och borde vid bifall härtill något öfverskridande af ifrågavarande statsanslag icke i framtiden förekomma.

Från anslaget till »extra utgifter» måste ofta bestridas kostnader, hvilkas slutsumma vore vid anvisningen endast approximativt känd, och som därför, vid det förhållande, att behofven å detta anslag kräfde dess anlåtande till dess fulla belopp, innebure en möjlighet af ett ofrivilligt öfverskridande. Då de utgifter, för hvilka detta anslag vore afsedt, vore af beskaffenhet, att hinder för deras anvisande direkt från hufvudtiteln allmänna besparingar icke mötte vare sig ur konstitutionel eller

förvaltningssynpunkt, hade en allt för ängslig försigtighet att undgå extra utgiftsanslagets öferskridande möjligen kunnat få anses mindre behöflig, enär det i realiteten ju vore detsamma, om dylika kostnader bestredes från allmänna besparingarne omedelbart genom anordning å dessa eller medelbart genom täckande från samma besparingar af den brist, som till följd af sagda kostnaders anordnande från extra utgiftsanslaget möjligen uppkommit å detta. Som emellertid ett öferskridande af det till extra utgifter uppförda fasta statsanslaget kunde anses formelt oriktigt, hade Kongl. Maj:t, uppå arméförvaltningens hemställan, funnit skäligt att genom kongl. brefven den 14 och 21 december 1900 öfverflytta några på extra utgiftsanslaget för år 1900 anordnade utgifter till allmänna besparingarne för att dymedelst uppnå jemvigt å anslaget för sistnämnda år; och kunde på liknande sätt ett öferskridande af meranämnda statsanslag jemväl hädanefter förebyggas.

Beträffande revisorernes anmärkning, att bristerna å dessa tre anslag täckts genom omföring från hufvudtitelns allmänna besparingar, utan att, så vidt af räkenskapshandlingarne framginge, Kongl. Maj:t dertill lemnat medgifvande, anför arméförvaltningen, att allt sedan år 1881, då tiden för arméförvaltningens bokslut, i afsigt att sätta Riksdagens revisorer i tillfälle att granska redan det nästföregående årets statsförvaltning — emot, såsom förut, den två år tillbaka liggande — måst afknappas till fyra månader ifrån förut medgifvet helt år, och dessutom af samma orsak arméförvaltningens hufvudbok skolat uppgöras efter nytt, för dess direkta upptagande i rikshufvudboken afsedt formulär, hade ej kunnat medhinnas att före hufvudbokens afslutande begära Kongl. Maj:ts uttryckliga tillstånd till fyllande, på sätt af ålder skett, af uppkomna tillfälliga brister i de allmänna (fasta) ordinarie anslagen från de allmänna besparingarne, till hvilka eventuella behållningar å dessa anslag inginge. Anslagens bokslutsställning kunde nemligen ej med exakta siffror fastställas förr, än — efter ingång från arméförvaltningens talrika underredogörare af års-, respektive sista kvartalets, redogörelser och dessas derefter skedda bearbetning af departementens bokhållare — bokslutskamreraren kunnat med ledning och öfverarbetning af de från desse senare aflemnade uppgifter utarbета och afsluta de särskilda anslagens konti. Arméförvaltningen hade därför i den hvarje år, efter hufvudbokens afslutande för näst förutgångna året, afgifna framställning om anslagsställningen å fjerde hufvudtiteln under sistnämnda år lemnat uppgift om den vidtagna fyllnadsåtgärden, hvilken åtgärd då af Kongl. Maj:t blifvit vare sig uttryckligen godkänd

eller lemnad utan anmärkning; liksom åtgärden varit antingen i arméförvaltningens skrifvelse uttryckligen omtalad eller stundom — såsom fallet varit under nu ifrågavarande revisionsår — endast tydliggen framgående ur den öfver de allmänna besparingarne upprättade, skrifvelsen åtföljande och i den åberopade tablå. Icke heller hade någon anmärkning mot arméförvaltningens ifrågavarande bokföringsåtgärd blifvit gjord af statskontoret, hvilket den formella kontrollen öfver arméförvaltningens hufvudbok ålåg. Då nu arméförvaltningen skulle i framtiden göra hvad på den kunde ankomma för att erhålla Kongl. Maj:ts *uttryckliga* godkännande af bokföringsåtgärder af ifrågavarande slag, när sådana kunde undantagsvis erfordras, ansåge arméförvaltningen den nu föreliggande framställningen till äfventyrs icke erfordra någon vidare åtgärd.

Uti sitt å intendentsdepartementet afgifna utlåtande i förevarande ämne har arméförvaltningen anført, att anledningen dertill, att anslaget till lega för hästar till artilleriets och ingenjörstruppernas exercis, på sätt anmärkt blifvit, öferskridits, borde sökas deri, att, i den mån de äldre för tidsperioder af 5 å 10 år upprättade kontrakten löpte till ända, de nya legningskontrakten, i afvaktan på framtida bestämmelser i fråga om ordnandet af fältartilleriets repetitionsöfningar i regeln afslutades att gälla under allenast ett år i sänder, vid hvilket förhållande legan för häst och dag alltid stälde sig betydligt dyrare, än när, såsom tillförene egt rum, hästegaren genom kontrakt kunnat tillförsäkra sig en bestämd inkomst af sin häst under en längre följd af år. De betydliga besparingar, som beräknats att, i likhet med närmast föregående två åren, uppstå under detta anslag å de för den ordinarie hästlegningen anvisade tillgångar, hade på grund af nyss angifna förhållanden blifvit lägre, än förväntats, och hade icke lemnat full tillgång till täckande af den genom kongl. brefven den 10 mars och 19 maj 1899 medgifna legningen af hästar för rekryternas vid 1 Svea artilleriregemente köröfningar samt af hästar utöfver vanligt antal för Vendes och 2 Göta artilleriregementens exercis. Härvid borde emellertid jemväl anmärkas, att, till följd af de fälttjenstöfningar, som väntats komma att under året ega rum i de södra delarne af riket, legningsprisen för hästar, erforderliga för repetitionsöfningarne, vid vissa truppförband uppjagats till belopp, som hittills aldrig förekommit.

Beträffande det af revisorerne omförmälda öferskridandet af det fasta anslaget till arméförvaltningen, hvilket öferskridande föranledts af ökade utgifter å det i berörda anslag enligt 1896 års Riksdags be-

slut ingående expensmedelsanslaget, får utskottet erinra, att Kongl. Maj:t i den till Riksdagen aflåtna statsverkspropositionen under punkterna 1 och 2 af fjerde hufvudtiteln föreslagit, att sistnämnda anslag, uppgående till 12,555 kronor 60 öre, måtte utbrytas från anslaget till arméförvaltningen och sammanslås med landtförvarsdepartementets expensmedel till ett gemensamt förslagsanslag; och derest denna hemställen vinner Riksdagens bifall, torde, på sätt arméförvaltningen jemväl framhållit, något öfverskridande af anslaget till arméförvaltningen för framtiden icke böra förekomma.

Hvad i öfrigt angår revisorerne ifrågavarande framställning, finner utskottet, i likhet med revisorerne, det visserligen vara anmärkningsvärdt, att bristerna å förenämnda tre anslag täckts genom omföringar från hufvudtitelns allmänna besparingar, utan att Kongl. Maj:ts medgifvande dertill förut blifvit utverkadt. Då emellertid, enligt hvad ofvan meddelats, arméförvaltningen förklarar sig skola i framtiden göra hvad på densamma kan ankomma för att erhålla Kongl. Maj:ts uttryckliga godkännande af sådana omföringar, då de undantagsvis kunna erfordras, anser sig utskottet böra hemställa,

att Riksdagen må vid hvad i detta ärende förekommit låta bero.

§ 4.

(Rev. ber. pag. 96—98; utl. pag. 637, 638.)

Redogörelserna för de s. k. marketenteri- eller lägerkassorna äfvensom för de beridna vapenslagens hästspinningsmedel hade, enligt hvad i revisionsberättelsen meddelas, varit för revisorerne tillgängliga. De senare medlen redovisades jemlikt kongl. brefven den 16 juni 1876 och den 6 september 1883 inför arméförvaltningen i sammanhang med de från vederbörande truppförband ingående årsredogörelserna, medan för marketenterikassorna jemlikt kongl. brefvet den 22 oktober 1897 särskilda redogörelser till arméförvaltningen insändes.

Utän att inlåta sig på bedömandet af frågan, huruvida sistnämnda kassors behållningar och årliga inkomster i deras helhet vore att anse såsom statsmedel, hölle revisorerne före, att de medel, som tillförts och tillfördes dessa kassor genom försäljning af köksaffall och dylikt, platshyror, gräsbete och skörd af grönfoder å exercis- och lägerplatserna jemte vissa hyresersättningar, vore liksom ofvannämnda hästspill-

Angående redogörelserna för marketenteri- och lägerkassorna.

ningsmedel att hänföra till statsmedel och således borde redovisas för och granskas af kammarrätten. En sådan anordning ansåge revisorerne redan nu och utan afvaktan på en fullständig undersökning derom, huruvida och i hvad mån marketenterikassornas öfriga tillgångar borde betraktas såsom statsmedel, lämpligen kunna genomföras sålunda, att redogörelserna för dessa kassor särskildes i tvenne delar, deraf den ena upptoge redovisning för de medel, till hvilka, enligt hvad ofvan antydts, eganderätten otvifvelaktigt borde anses tillkomma statsverket. Denna redovisning äfvensom redogörelserna för hästspinningsmedlen borde derefter, i likhet med räkenskaperna för andra statsmedel, för granskning insändas till kammarrätten.

För ernående af en fullt tillfredsställande sakernas ordning vore emellertid nödigt att bringa till stånd en ingående undersökning om de i de nuvarande marketenterikassorna sammanförda medlens natur af statsmedel eller enskilda medel. Endast derigenom kunde nemligen med säkerhet vinnas det önskemål, att alla statsmedel, som inginge uti marketenterikassorna, blefve i den för statsmedel fastställda ordning underkastade granskning inför kammarrätten, utan att denna ordning påtvingades äfven redovisningen af de enskilda medel, som till äfventyrs vore uti ifrågavarande kassor sammanförda. Önskvärdheten af en sådan undersöknings verkställande snarast möjligt framträdde särskildt vid beaktande deraf, att en stor del af dessa kassor användts och äfven för framtiden komme att användas till uppförande af byggnader å lägerplatserna. Under revisionsåret t. ex. hade för sådant ändamål af kassorna användts ej mindre än 35,678 kronor 78 öre. Detta förhållande kunde under framtiden gifva anledning till tvekan, hvem eganderätten till ifrågavarande byggnader rätteligen tillhörde, och äfven ur denna synpunkt vore alltså den af revisorerne ifrågasatta undersökningen att tillråda.

I detta sammanhang hafva revisorerne omnämnt, att marketenterikassornas sammanlagda inkomster under revisionsåret uppgått till 232,016 kronor 88 öre samt att kassornas behållningar vid nämnda års slut utgjort tillhoppa 216,427 kronor 87 öre.

Uti sitt ofvan omförmälda utlåtande med anledning af nästlidet års revisorers anmärkningar har arméförvaltningen å intendentsdepartementet anfört följande.

I hvad mån det i denna anmärkningspunkt påyrkade särskiljandet af de i marketenterikassornas nu förefintliga behållningar ingående statsmedel från de i samma behållningar till äfventyrs förefintliga tillgångar af mera enskild natur läte sig göra, vore svårt att afgöra och

blefve beroende på den utredning, som, om sådant skulle anses nödigt, vid de särskilda truppförbanden möjligen kunde åtminstone i någon mån åstadkommas.

Jemte erinran, att arméförvaltningen i utlåtande den 13 juli 1897, i fråga om det framtida handhafvandet af dessa kassor, såsom sin uppfattning framhållit, att den kraftigaste driffjedern till en god och ändamålsenlig förvaltning och användning af dessa kassor vore att finna deruti, att truppförbanden sjelfva fortfarande finge disponera kassornas tillgångar och efter hvarje truppförbands olika behof använda dem såsom sin egendom till bestridande, såsom hittills, af utgifter, för hvilka, ehuru oundgängliga, medel dock icke kunde från statsverket påräknas, har arméförvaltningen anmält, att, sedan Kongl. Maj:t i bref den 22 oktober 1897 föreskrifvit, att årlig redovisning för kassornas förvaltning skulle från och med 1898 till arméförvaltningen ingifvas, arméförvaltningen, efter den granskning af kassornas räkenskaper för sistnämnda år, som hos arméförvaltningen egt rum, i skrifvelse den 15 december 1899 anmodat fördelningsintendenturerna att vid andra af dem verkställda inventeringar jemväl årligen granska och genomgå de vid underlydande truppförband befintliga marketenterikassors disponibla tillgångar och värdehandlingar samt att, derest mot kassornas förvaltning och allmänna användande m. m. någon erinran skulle förekomma, derom hos arméförvaltningen göra anmälan.

Då för en del af kassorna utfärdats reglementen, hvilka innehölle föreskrifter, bland annat, om revidering vid truppförbanden af kassornas räkenskaper, då, på sätt nyss anförts, fördelningsintendenturerna erhållit föreskrift öfvervaka kassornas behöriga användande, då samma kassors räkenskaper vidare skulle granskas af arméförvaltningens revision samt då slutligen samma räkenskaper årligen funnes tillgängliga för granskning af Riksdagens revisorer, förefölle det arméförvaltningen obehöfligt att för kontroll öfver kassornas rätta användande betunga kammarrättens revision med en ytterligare eller femte granskning af samma räkenskaper.

Då ostridigt är, att i de s. k. marketenteri- och lägerkassorna ingå såväl statsmedel som enskilda medel, finner utskottet med ordning och reda öfverensstämmande, att dessa medel särskiljas och hvar för sig redovisas; och synes redogörelsen öfver den del af dessa medel, som är att hänföra till statsmedel, böra undergå granskning i kammarrätten. Men för ernående af berörda ändamål torde med nödvändighet erfordras, att, på sätt revisorerne ifrågasatt, undersökning anställes till ut-

rönande af hvad utaf ifrågavarande kassors tillgångar rätteligen är att anse såsom statsmedel och såsom enskilda medel. Vid detta förhållande finner sig utskottet böra föreslå Riksdagen att söka utverka Kongl. Maj:ts föranstaltande om en sådan utrednings verkställande.

På grund häraf hemställer utskottet,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, i hvad mån de till de olika truppförbandens s. k. markerterier- och lägerkassor ingående medel äro statsmedel eller medel af enskild natur, så att särskilda redogörelser öfver den andel, som utgöres af statsmedel, må kunna upprättas och i vederbörlig ordning till granskning öfverlemnas.

§ 5.

(Rev. ber. pag. 105—109; utl. pag. 616—617, 621—624.)

Angående omorganisationen af allmänna garnisonssjukhuset och väckt fråga om sjukhusets förflyttning.

Vid föredragning inför Kongl. Maj:t af det förslag till omorganisation af allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm, som förelagts 1898 års Riksdag till antagande, hade, såsom i förevarande revisionsberättelse erinras, chefen för landtförsvarsdepartementet framhållit, att genom den ifrågasatta omorganisationen skulle af det till nämnda sjukhus dittills årligen utgående anslag kunna besparas ett belopp af 6,637 kronor. Kongl. Maj:t hade därför föreslagit Riksdagen att med godkännande af ny stat för allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm, slutande på 60,650 kronor, minska anslaget till garnisonssjukhusen i Stockholm och Karlsborg med förenämnda belopp 6,637 kronor. Sedan denna Kongl. Maj:ts framställning blifvit af Riksdagen bifallen, hade den 10 juni 1898 den af Riksdagen antagna, detaljerade staten för allmänna garnisonssjukhuset i Stockholm faststälts att lända till efterrättelse från den 1 januari 1899.

Redan under första året af den nya statens tillämpning hade emellertid visat sig, att de i staten upptagna belopp varit för dermed afsedda ändamål alldeles otillräckliga, och att jemförelsevis betydliga belopp utöfver staten blifvit för garnisonssjukhusets räkning tagna i anspråk. Genom särskilda kongl. bref hade nemligen under revisionsåret för i

sjukhusets stat angifna ändamål anvisats följande belopp utöfver staten, nemligen:

genom kongl. brefvet den 23 januari 1899 till förbättring af sjukhusdrängarnes aflöningsvilkor	kronor	600: —
genom samma bref för aflönande af ett maskinistbiträde under 8 månader af år 1899	»	600: —
genom kongl. brefvet den 14 juli 1899 till ytterligare förhöjning af 2 gårdsdrängars aflöning från och med den 1 maj 1899 högst 266,67 kronor, hvaraf under revisionsåret utgått	»	160: —
genom samma bref till förhöjning af tvättförestånderskans och 2 tvättpigors aflöningsvilkor	»	216: —
genom kongl. brefvet den 24 november 1899 till bestridande af kostnaderna vid sjukhuset under fjerde kvartalet år 1899	»	20,000: —
deraf under revisionsåret utbetalts 9,166 kronor 21 öre; samt genom kongl. brefvet den 22 december 1899 till gratifikation åt regementspastorn vid Svea trängbataljon för tjenstgöring vid sjukhuset under tiden januari—oktober 1899	»	416: 67.

Omorganisationen af sjukhuset hade dessutom föranledt åtskilliga andra utgifter, som ej funnes omnämnda uti Kongl. Maj:ts proposition till 1898 års Riksdag. Sålunda hade under revisionsåret anvisats:

genom kongl. brefvet den 23 januari 1899 till inköp af möbler till den för sjukhusofficeren inrättade lägenhet samt till de för qvinliga personalen afsedda rum	kronor	2,254: —
genom kongl. brefvet den 3 februari 1899 till vissa inredningsarbeten uti chefläkarens, andre läkarens och sjukhusofficerens bostäder	»	11,450: —
genom kongl. brefvet den 6 mars 1899 till gratifikation för förutvarande sjukhusvaktmästarne Dahlin och Nyström med 600 kronor åt hvardera	»	1,200: —
genom kongl. brefvet den 7 juli 1899 till hyresersättning åt chefläkaren och andre läkaren under 2:dra och 3:dje kvartalen af år 1899	»	1,250: —

I detta sammanhang hafva revisorerne äfven omnämnt, att af öfverintendentsembetets anslag till underhåll och reparationer af publika byggnader under revisionsåret utgått 10,148 kronor 38 öre till underhåll af garnisonssjukhusets byggnader.

Hvad sålunda förekommit hade ådragit sig revisorerne uppmärksamhet. Den omständigheten, att en upprättad stat redan vid dess första tillämpning visat sig icke på långt när motsvara de verkliga behofven, hade i förevarande fall syntes revisorerne desto mera anmärkningsvärd, som från garnisonssjukhusets förvaltning under de gångna åren god ledning kunnat hemtas för bedömande af hvilka utgifter vore för sjukhuset erforderliga, Hade så skett, borde det kunna hafva undvikits, att, såsom nu egt rum, aflöningen till två gårdsdrängar måst förhöjas till mera än dubbelt mot det i staten för ändamålet upptagna belopp. De två vid sjukhuset anställda gårdsdrängarnes aflöning hade nemligen — enligt hvad omförmäldes uti den af nuvarande chefläkaren till Kongl. Maj:t aflåtna skrifvelse, som föranledt den först beslutade förhöjningen i gårdsdrängarnes aflöning — allt ifrån 1876 utgjort 600 kronor årligen för hvardera, utom bostad och vedbrand, och giltig anledning till att, såsom skett, uti den nya staten upptaga gårdsdrängarnes årliga aflöning till 300 kronor för hvarje syntes med hänsyn till nuvarande höga arbetspris ej hafva förelegat.

Genom behörig hänsyn till redan vunnit erfarenhet hade man ock, efter revisorerne förmenande, bort kunna säkrare, än nu skett, beräkna kostnaden för aflöning åt maskinpersonalen, så att det i staten därför utsatta beloppet ej behöft genast öfverskridas. Efter hvad chefläkaren i sin förenämnda skrifvelse meddelat, hade nemligen ända sedan elektrisk belysning år 1889 infördes i sjukhuset en extra maskinist varit der anställd under 8 månader af året; och behofvet af en sådan förefunnes allt fortfarande.

Revisorerne hade jemväl fäst sin uppmärksamhet vid att gratifikation utgått till regementspastorn vid Svea trängbataljon för tjänstgöring vid garnisonssjukhuset, ehuru vid föredragning af omorganisationsförslaget inför Kongl. Maj:t antydts, att förutvarande sjukhusprestens göromål skulle kunna utan särskild kostnad åläggas regementspastorn vid Svea trängbataljon.

Vidare hafva revisorerne meddelat, att sjukhuset genom kongl. brefvet den 25 augusti 1899 befriats från en utgift, som tillförene utgått af sjukhusets medel. Genom nämnda bref hade nemligen förordnats, att till bestridande af kostnaderna för medikamenter och förbandsartiklar åt det inom Första Svea artilleriregementes kasern vårdade sjuka

manskapet — hvilka kostnader förut i likhet med medikamentskostnaderna för de garnisonerade regementena i Stockholm utgått af sjukhusets anslag — skulle från och med 1899 års början i första rummet användas de i staten för regementet uppförda medikamentspenningar, 1,012 kronor 50 öre, samt att endast i den mån dessa medel visade sig icke vara härför tillräckliga, anslaget till garnisonssjukhuset skulle för ifrågakvarande ändamål tagas i anspråk.

Maximi- och minimiantalet å sjukhuset vårdade patienter hade under de fem föregående åren utgjort:

	maximiantal	minimiantal
år 1895	174	65
» 1896	191	56
» 1897	170	70
» 1898	198	62
» 1899	178	63.

Enligt hvad erfarenheten från dessa år utvisade, hade patientantalet alltså städse varit väsentligt mindre än det antal af 315 patienter, för hvilket sjukhuset och dervarande anordningar vore afsedda. Detta hade helt naturligt till följd, att kostnaden för hvarje patient stälde sig betydligt högre än å andra sjukhus, der verkliga patientantalet mera motsvarade det beräknade.

I sammanhang härmed hafva revisorerne fäst uppmärksamheten derå, att det för sjukhuset upplåtna området — inberäknadt den s. k. lätta dragonernas kaserntomt, hvilken jemte derå uppförd åbyggnad blifvit genom kongl. brefvet den 12 augusti 1811 till sjukhuset upplåten och för hvilken den under revisionsåret influtna hyran belöpt sig till 1,941 kronor 15 öre — utgjorde ej mindre än 322,594 kv.-fot. Denna tomt skulle vid försäljning betinga ett betydande pris, och det förtjenade därför tagas under ompröfning, huruvida ej en förflyttning af sjukhusinstitutionen lämpligen borde ega rum, då derigenom kunde blifva möjligt att utan ökad kostnad för statsverket erhålla ett fullt tidsenligt sjukhus för arméns behof.

Med anledning af besök, som revisorerne aflagt å garnisonssjukhuset, meddela revisorerne, att sjukhuset i flera afseenden förefölle mindre tidsenligt. Korridorerna vore mörka och de å 3:dje våningen för de veneriskt sjuka upplåtna rummen vore låga och hade ej fullt tillfredsställande dagsbelysning.

Antalet patienter hade vid revisorernes besök utgjort endast 42, medan antalet läkare, tjänstemän, sjukvårdare och betjening — inberäknadt 19 för sin utbildning vid sjukhuset kommanderade sjukvårdselever — uppgått till 48 personer.

Öfver revisorernes sålunda gjorda anmärkningar har arméförvaltningen hört chefläkaren vid garnisonssjukhuset, hvilkens yttrande arméförvaltningen åberopat uti sitt förberörda utlåtande den 17 januari 1901. För egen del har arméförvaltningen tillagt, att förslag om det nuvarande sjukhusområdets försäljning och uppförande af ett nytt mera tidsenligt garnisonssjukhus redan vore föremål för Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, till följd hvaraf vederbörlig förberedande utredning i ärendet blifvit anbefald och vore under utförande.

I sitt, af arméförvaltningen infordrade yttrande erinrar chefläkaren om att, sedan Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 15 maj 1895 anhållit, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för en omorganisation af allmänna garnisonssjukhuset och dervid taga under öfvervägande, huruvida icke sjukhusets förvaltning lämpligen måtte förläggas under Svea trängbataljon, Kongl. Maj:t gillat det förslag till omorganisation, som framhållits i den särskilda mening, hvilken generalintendenten och chefen för intendentsdepartementets sjukvårdsbyrå uttalat afvikande från det af arméförvaltningen i ärendet afgifna utlåtande, samt i öfverensstämmelse härmed hos Riksdagen gjort framställning, som af Riksdagen godkänts.

Otvifvelaktigt vore, att de för de af Riksdagens revisorer omfördälda beställningar beräknade löneförmåner äfvensom underhållskostnader varit otillräckliga i kanske större grad, än som kunde förklaras af de under senare år stegrade arbetspris. Men på grund deraf, att besparingar under den förra sjukhusförvaltningen före år 1899 funnits från tider, då såväl arbetspris som pris på förnödenheter, i synnerhet å eldningsämnen, varit afsevärdt billigare, hvilka besparingar af nämnda förvaltning kunnat anlitas till fyllnad af andra behof, hade denna otillräcklighet af beräknade och anslagna medel icke märkbart framträdt förr än år 1899, då ej allenast alla besparingar åtgått, utan jemväl en brist från år 1898 genom obetalda räkningar för detta år till belopp af omkring 6,000 kronor uppkommit och måst gäldas under år 1899. Behofvet af såväl den ökning i aflöning, som tillkommit sjukhusdrängarna, tvättförestånderskan, och tvättpigorna som ock aflöningen till ett maskinistbiträde, vore emellertid obestriddigt och hade ej heller af Riksdagens revisorer ifrågasatts.

Vidkommande det belopp 20,000 kronor, som genom Kongl. Maj:ts

breff den 24 november 1899 beviljats till bestridande af kostnaderna vid sjukhuset under fjerde qvartalet 1899, så vore behofvet af samma belopp, hvaraf dock under året ej utbetalts mer än 9,166 kronor 21 öre, delvis ådagalagdt genom ofvanförmälda förhållanden, att pris på förnödenheter stegrats och att förvaltningen under år 1899 fått vidkännas utgifter för räkningar, som afsett under föregående år förbrukade artiklar. Härtill komme, att afgifter för epidemiskt sjuka, som vårdats å Stockholms stads epidemisjukhus, under år 1897 höjts till 2 kronor för hvarje man, hvarigenom, och då antalet sådana sjuka i följd af uppkommen difteriepidemi varit ovanligt stort, berörda afgifter för året uppgått till ej mindre än 9,092 kronor 50 öre eller en summa, som ungefär motsvarade det belopp 9,166 kronor 21 öre, som af beviljade 20,000 kronor användts. Återstoden af sistnämnda belopp hade icke tagits och kunde enligt kongl. brefvets lydelse icke vidare tagas i anspråk.

Vid sådana förhållanden och då derjemte toges i betraktande, att för en del arbeten, särskildt skurning, som förut kunnat utföras af den vid sjukhuset anställda personal, måst i följd af denna personals minskning, anlitas andra personer, borde anmärkningen öfver ifrågavarande belopp anses vara mer än tillfredsställande förklarad.

I detta sammanhang ville chefläkaren framhålla, att den nya sjukhusförvaltningen trots de anmärkta extra utgifterna kunnat nedbringa utgifterna å nästan alla konti, såsom framginge af följande jemförelse mellan åren 1898 och 1899. Dervid har chefläkaren erinrat, att verkliga antalet underhållsdagar år 1899 i följd af den ofvan anmärkta difteriepidemien varit väsentligt högre än år 1898.

Utgifter	1898	1899
Aflöningar och kosthåll	22,368 59	16,457 23
Proviantering	25,282 52	25,195 73
Medikamenter	6,014 57	5,772 38
Förbrukningsartiklar	15,298 34	7,052 23
Ved- och lyshållning	9,154 25	11,869 75
Nyanskaffning och underhåll af inventarier ..	8,960 25	2,143 59
Byggnadsunderhåll	1,251 40	925 66
Epidemisjukhusvård	— —	9,092 50
Diverse kostnader	12,307 27	8,627 80
Summa	100,637 29	87,136 88

Varande kostnaderna för epidemisjukhusvård ej under år 1898 förda å särskilda konti, men belöpte desamma till allenast omkring 1,160 kronor.

Hvad anginge den till regementspastorn vid Svea trängbataljon beviljade gratifikation för tjänstgöring vid sjukhuset, så hade väl vid föredragning af omorganisationsförslaget antydts, att den förutvarande sjukhusprestens göromål skulle utan kostnad kunna åläggas bemälde regementspastor. Men som han under hvarje söndag förrättat gudstjenst å garnisonssjukhuset borde, särskildt i betraktande deraf att arfvodet åt regementspastor vid trängbataljonen utgjorde allenast 400 kronor eller blott hälften af arvode för enahanda beställning vid öfriga truppförband, den ringa godtgörelse, som genom anmärkta gratifikation tillkommit honom för tjänstgöring vid sjukhuset, ej anses obillig.

De af revisorerne anmärkta kostnader för inköp af möbler till den för sjukhusofficeren inrättade lägenhet samt till de för qvinliga personalen afsedda rum, för inredningsarbeten uti chefläkarens, andre läkarens och sjukhusofficerens bostäder samt till hyresersättning åt nämnde läkare under 2 och 3 kvartalen 1899 vore betingade af organisationsförslaget och bestämmelser i den af Riksdagen antagna och af Kongl. Maj:t fastställda stat. Då nemligen ej mindre sjukhusofficeren skulle inom sjukhuset hafva tillgång till en användbar lägenhet, än äfven den qvinliga personalen i staten tillförsäkrats bostad med möbler, hade anskaffandet af sådana varit nödvändigt och, äfven om ej uttryckligen, dock omedelbart genom organisationsförslagets och statens godkännande medgifvet. På samma grund hade anmärkta hyresersättningar och kostnader för inredningsarbeten utgått. Förmånen af fri bostad borde nemligen anses såsom den väsentligaste delen af lönevilkoren för läkarne, och därför borde de med skäl kunnat fordra att utfå denna förmån in natura eller ersättning därför från tiden för deras beställning till dess hvar deras bostad blifvit försatt i brukbart skick, hvarför emellertid tarfvats de reparationer och inredningsarbeten, för hvilka Kongl. Maj:t den 3 februari 1899 beviljat ersättning med 11,450 kronor. Under 2 och 3 kvartalen 1899, då bostadslägenheterna å sjukhuset ej varit tillgängliga, hade läkarne måst å annat håll skaffa sig dem tillerkänd bostad, hvarför Kongl. Maj:t den 7 juli beviljat hyresersättning med 1,250 kronor.

Enligt organisationsförslaget skulle jemte andra tjänster två vaktmästarebefattningar indragas. Då innehafvarne af dessa befattningar, hvilka varit i tjänst vid sjukhuset respektive 16 och 17 år, nödgats från desamma afgå, syntes det billigt, att dem tillerkändes någon sär-

skild godtgörelse, och hade Kongl. Maj:t, efter derom gjord framställning, den 6 mars 1899 funnit skäligen medgifva, att en gratifikation för en gång med 600 kronor till dem hvardera utbetaltes.

Utskottet delar visserligen revisorerens uppfattning om, att det för 1898 års Riksdag framlagda förslag till aflöningsstat för allmänna garnisonsjukhuset icke blifvit så fullständigt genomarbetadt som önskligt varit, till följd hvaraf staten också visat sig vara i vissa delar otillämplig. Äfven ansluter sig utskottet till den af revisorerne uttalade åsigt om lämpligheten af, att den till ifrågavarande sjukhus nu upplåtne fastigheten försäljes och ett tidsenligt sjukhus för arméns behof å annan plats uppföres. Då emellertid, enligt hvad arméförvaltningen upplyst, sistnämnda angelägenheter äro föremål för Kongl. Maj:ts särskilda uppmärksamhet, och utredning i ärendet för närvarande pågår samt antagas kan, att i sammanhang med sjukhusets förflyttning frågan om dess organisation och deraf beroende aflöningsreglering kommer att tagas under allvarlig ompröfning, har utskottet endast velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmåla.

Marinförvaltningen.

§ 6.

(Rev. ber. pag. 130—132; utl. pag. 658—668.)

Vidare hafva revisorerne meddelat, hurusom marinförvaltningen, som enligt flottans då gällande reglementen egde att bestämma den ersättning för slitning af maskiner m. m., som skulle påföras hvarje vid något af flottans varf utfördt arbete, förordnat dels genom beslut den 31 mars 1882, att nämnda ersättning skulle för hvarje arbete å flottans varf, som derefter ifrågakomme till utförande, tills vidare beräknas till 4 för hundra af den samma arbete påförda kostnad samt godtgöras anslagstiteln »verkstads- och förrådsbyggnader samt maskiner» för alla arbeten med undantag af dem, som bekostades af stationens andel i ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, dels ock genom beslut den 22 april 1892, att till godtgörande af utgifterna å titeln 365: »Båtsmän för bevaknings- och ordonnanstjenst, arbetare

Angående den vid arbetena å flottans stationer utgående varfprocenten.

anstälde vid upplagda fartyg samt för biträde vid departementschefs-kontor, vid förråd och besigtningar, aflöning för permitterade, sjuke, skadade och arresterade daglönare samt begravningshjelp, äfvensom till underofficerskorpraler, tjänstgörande såsom pumpvakt, nattpiket i tele-graftornet m. m.), å hvilken titel fortfarande skulle bokföras samma ut-gifter som dittills, samtliga arbeten, som vid något af varfven utfördes från och med den 1 maj 1892, skulle påföras vid Stockholms station 7 och vid Karlskrona station 8 procent af den arbetet påförda kostnad, hvilka procent skulle redovisas såsom inkomst å titeln 365, samt att, med ändring af förut gällande bestämmelser, den ersättning, som skulle tillgodoföras titeln 369: »Instrumentaluppbördens underhåll» för godt-görande af de kostnader, som debiterades denna titel, skulle likaledes från den 1 maj 1892 utgöra 4 procent af den arbetet påförda kostnad. Den s. k. varfsprocenten utgjorde alltså vid Stockholms station 15 och vid Karlskrona station 16 procent af den arbetet påförda kostnad.

Jemlikt ofvan nämnda föreskrifter hade varfsprocenten under re-visionsåret utgått med följande belopp, nemligen:

vid Stockholms station:

till titeln 136: »Verkstads- och förrådsbyggnader samt maskiner»	9,759	kronor	18	öre.
(Å denna titel är derjemte för Stockholms station anvisadt ett belopp af 30,000 kronor ur anslaget till flottans nybyggnad och underhåll.)				
till titeln 365 »Båtsmän etc.»	20,007	»	24	»
till titeln 369: »Instrumentaluppbördens underhåll»	11,436	»	02	»
	<hr/>			
	Summa	41,202	kronor	44 öre.

vid Karlskrona station:

till titeln 136	38,076	kronor	97	öre.
(Å denna titel är derjemte för Karlskrona station anvisadt ett belopp af 40,000 kronor ur anslaget till flottans nybyggnad och underhåll.)				
till titeln 365	76,257	»	09	»
» » 369	38,083	»	55	»
	<hr/>			
	Summa	152,417	kronor	61 öre.

Utgifterna å nämnda titlar hade under revisionsåret utgjort:

vid Stockholms station:

å titeln 136	48,019 kronor 09 öre.
» » 365	25,488 » 29 »
» » 369	14,686 » 81 »
alltså, efter afdrag af anslaget å titeln 136, sammanlagdt	58,194 kronor 19 öre.

vid Karlskrona station:

å titeln 136	73,610 kronor 33 öre
» » 365	75,336 » 59 »
» » 369	35,931 » 49 »
alltså, efter afdrag af anslagsbeloppet å titeln 136, tillhopå	144,878 kronor 41 öre.

Vid granskningen af de utgifter, som under revisionsåret guldits med de af den s. k. varfsprocenten härflytande inkomster, hade det ådragit sig revisorernes uppmärksamhet, att en stor del af dessa utgifter ej kunde hänföras till sådan »ersättning för slitning af maskiner m. m.», hvilken enligt flottans reglemente skulle påföras hvarje arbete, som å flottans varf utfördes. Sålunda syntes varfsprocenten ej hafva bort användas till täckande af de kostnader, som funnes sammanförda å titeln 365: »Båtsmän etc.» och ej heller till de å titeln 369: »Instrumentaluppbördens underhåll» afförda utgifterna för aflönning åt daglönare. Hade användningen af varfsprocenten, såsom vederbort, begränsats till sådana utgifter som kunde anses innefattade under reglementets uttryck »ersättning för slitning af maskiner m. m.», skulle alltså hafva uppstått afsevärd behållning å de inkomster, som under revisionsåret influtit i form af varfsprocent. Detta syntes ådalägga, att denna procent, sådan den för närvarande vore fastställd, vore större än som betingades af de ändamål, för hvilkas fyllande densamma enligt Kongl. Maj:ts i flottans reglemente meddelade föreskrift vore afsedd, och att en ej oväsentlig nedsättning af varfsprocentens belopp lämpligen kunde åvägbringas. Med hänsyn härtill och då inkomsterna af varfsprocenten, hvilka redan för närvarande uppginge till afsevärda belopp, på grund af den alltjämt ökade omfattningen af arbetena vid flottans varf vore i ständigt stigande, hade revisorerne, som ansåge önskligt, att af Kongl. Maj:ts fastställdes ej blott grunderna för varfsprocentens utgående, utan äfven bestäm-

melser om dess storlek och användning, velat å ofvan anförda förhållanden fästa Riksdagens uppmärksamhet.

Beträffande revisorernas förevarande anmärkning har marinförvaltningen i utlåtande den 15 januari 1901, under åberopande af varfschefernas vid flottans stationer i Karlskrona och Stockholm i ärendet afgifna yttranden, erinrat, att ifrågavarande omkostnadsprocent icke, såsom revisorerne syntes hafva föreställt sig, kunde af marinförvaltningen i någon mån godtyckligt påläggas varfvets arbeten, utan att dermed afsåges att bestrida verkliga utgifter, för hvilka, i brist af dessa procent, medel måste särskildt anvisas.

Det under revisionsåret gällande stadgande i § 266 mom. 1 c af 1884 års reglemente för flottan, 1:a delen, att hvarje arbete skulle påföras den ersättning för slitning af maskiner m. m., som af marinförvaltningen efter förslag af varfschefen bestämdes, kunde icke anses hafva blifvit åsidosatt genom af marinförvaltningen meddelade föreskrifter, den 21 december 1888 angående debiteringen å varfvets samtliga arbeten af vissa procent för »Instrumentaluppbördens underhåll» och den 14 januari 1890 angående enahanda debitering till bestridande af de under titeln »Båtsmän för bevakningstjänst m. m.» bokförda allmänna omkostnader för varfsdriften, och detta så mycket mindre, som berörda föreskrifter tillkommit först sedan den dermed afsedda anordningen blifvit understäld Kongl. Maj:ts pröfning och vunnit Kongl. Maj:ts godkännande. Innan samma föreskrifter meddelats, hade ifrågavarande kostnader bestridits, hvad anginge »Instrumentaluppbördens underhåll», från materialförrådets kontanta behållning och, beträffande titeln »Båtsmän för bevakningstjänst m. m.», från anslaget till flottans nybyggnad och underhåll. För båda stationerna hade anvisats å den förra titeln för år 1888 något öfver 40,000 kronor och å den senare för år 1889 öfver 47,000 kronor. Detta hade emellertid befunnits mindre riktigt, dels emedan erfarenheten visat, att materialförrådet, åtminstone vid Karlskrona station, somliga år icke kunnat uppvisa någon kontant behållning, dels emedan ju intet skäl förefunnits, att endast en del af varfvets arbeten skulle draga för varfsdriften i dess helhet gjorda omkostnader. I det den 8 december 1899 utfärdade nya reglemente för flottan hade uti del I § 317 mom. 1 d gifvits det med tillämpade förfarandet fullständigare öfverensstämmande stadgandet, att varfvets arbeten skulle påföras af marinförvaltningen efter förslag af varfschefen stadgade omkostnadsprocent för slitning af maskiner och instrumenter m. m. dylikt.

Att, på sätt revisorerne ifrågasatt, Kongl. Maj:t skulle med frångående af den i det nya reglementet sålunda uttryckta grundsats be-
sväras med en i formelt afseende så underordnad detalj af varfsskötseln
som fastställandet af dessa efter föränderliga behof vexlande omkost-
nadsprocent, syntes marinförvaltningen synnerligen olämpligt; hvadan
revisionsanmärkningen, enligt marinförvaltningens förmenande, icke borde
förtjena vidare afseende.

Varfschefen vid flottans station i Karlskrona har såsom eget utlåt-
tande öfverlemnadt ett af chefen för ingenjördepartementet vid stationen
afgifvet yttrande, deri denne efter samråd med öfrige varfsdeparte-
mentscheferne, anfört, att i det under år 1899 gällande 1884 års regle-
mente för flottan, första delen, § 266 mom. 1 punkten c) stadgades, »att
hvarje arbete skall påföras den ersättning för slitning af maskiner m. m.
som af marinförvaltningen efter förslag af varfschefen bestämmes.»

Liknande föreskrift hade funnits i det intill den 1 oktober 1884
gällande 1875 års reglemente, andra delen, § 139 mom. 1 punkten d)
och funnes jemväl i det från och med ingången af år 1900 gällande
reglemente för flottan, första delen, § 317 mom. 1 punkten d).

Kongl. marinförvaltningen hade angående ifrågavarande varfsprocent
gjort följande föreskrifter:

genom skrifvelse den 31 mars 1882, att beloppet af den ersätt-
ning för slitning af maskiner m. m., som afsåges i reglementet för
flottan, 2:a delen, § 139 mom. 1 d), skulle för hvarje arbete å flottans
varf, som derefter till utförande ifrågakomme, tills vidare beräknas till
fyra för hundralet af den enligt återopade reglemente och § mom. 1
a, b, c och e samma arbete påförda kostnad, och att det sålunda be-
stämda ersättningsbeloppet skulle från vederbörlig anslagstitel godt-
göras anslagstiteln 104 (numera 136) »Verkstads- och förrådsbyggnader
samt maskiner» för alla arbeten med undantag af dem, som bekostades
af stationens andel i ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och
underhåll, men att ifrågavarande ersättningsbelopp, hvad sistnämnda
arbeten anginge, skulle upptagas å titelboken endast såsom en kalky-
lerad kostnad; återopade mom. a, b, c och e i § 139 omfattade dag-
lönares dagsverken, styckeverksförtjenster, sjömanskårens dagsverken
och materialkostnad;

genom skrifvelse den 19 juni 1885, att sistnämnda ersättning med
4 procent till titel 104 (136) »Verkstads- och förrådsbyggnader samt
maskiner» skulle utgå jemväl för de arbeten, som bekostades af bespa-
ringarne å ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll;

genom skrifvelse den 21 december 1888, att, tills vidare och intill dess annorlunda kunde varda föreskrifvet, kostnaden för instrumental-uppbördens underhåll skulle bokföras under titel 369 »Instrumental-uppbördens underhåll» och nämnda titel till ersättning för denna kostnad tillgodoföras för hvarje varfvet åliggande arbete från vederbörande anslagstitel fem procent af den enligt § 266 mom. 1 a) och b) i då gällande flottans reglemente, 1:a delen, arbetet påförda kostnad, hvilka mom. omfattade daglönares dagsverken och sjömanskårens dagsverken;

genom skrifvelse den 14 januari 1890, att till godtgörande af utgifterna å titeln 124 (numera 365) »Båtsmän för bevaknings- och ordonnanstjänst, arbetare anställda vid upplagda fartyg samt för biträde vid departementschefskontor, vid förråd och besigtningar, aflöning för permitterade, sjuke, skadade och arresterade daglönare samt begravningshjälp äfvensom till underofficerskorpraler tjänstgörande såsom pumpvakt, nattpiket i telegraftornet m. m.» skulle samtliga arbeten, som vid varfvet utfördes från och med år 1890, påföras sju procent af den enligt § 266 mom. 1 a och b (daglönares och sjömanskårens dagsverken) i 1884 års reglemente för flottan, 1:a delen, arbetet påförda kostnad, hvilka procent skulle redovisas som inkomst å titeln 124 (365);

genom skrifvelse den 22 april 1892, att den ersättning, som tillgodofördes titlarne 365 (124) och 369 för hvarje å varfvet utfördt arbete, skulle från och med den 1 maj 1892 utgöra:

åtta procent i stället för dittills varande sju procent till titel 365 (124) och

fyra procent i stället för dittills varande fem procent till titel 369, allt å den enligt nämnda § 266 mom. 1 a och b påförda kostnad.

Rörande rätta tolkningen af reglementets föreskrift, »att hvarje arbete skall påföras den ersättning för slitning af maskiner m. m., som af marinförvaltningen efter förslag af varfschefen bestämmes», tillkomme det icke varfsdepartementschefen att afgifva något yttrande, då sådant skulle utgöra en granskning af högre myndighets uppfattning af reglementets föreskrift.

Å titel 136 bokfördes alla kostnader för:

verkstäder och maskiner, hvartill hänfördes alla byggnader jemväl arbetsskjul, som hufvudsakligen vore afsedda för arbetenas utförande, varfsförrådsbyggnader, hvartill jemväl hänfördes kruthusen och andra varfvet tillhörande förrådsbyggnader utom varfvet, samt

öfriga, ej omförmälda, af varfschefen disponerade byggnader inom eller utom varfvet.

De medel, som å sagde titel anvisades ur anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, åtginge i väsentligaste delen till underhåll af alla ofvan angifna byggnader m. m., hvaremot den af nämnda anvisning återstående mindre del tillika med de till titeln 136 inflytande s. k. varfsprocent användes till och vore behöfliga för underhåll, vidmagthållande och komplettering af den mängd maskiner och arbetsredskap (ej verktyg eller instrumentalier), som vore nödvändiga för ett rättidigt och efter nutidens fordringar rätt utförande af den mångfald olika och omfattande arbeten, som numera utfördes å flottans varf i Karlskrona.

Att minska eller helt borttaga sagde procent till titel 136 skulle medföra ett oeftergifligt och omedelbart behof af motsvarande ökning af anvisningen ur anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, hvaraf åter skulle följa, att de arbeten, som icke bekostades af nämnda anslag, skulle betunga detsamma med kostnaden, hel eller delvis, för slitning och komplettering m. m. af arbetsmaskinerna, ett förhållande så mycket orättvisare, som många af dessa arbeten just vore sådana, som kräfde anskaffning af nya maskiner eller hårdt anlitate befintliga dylika. Utgifterna å titeln 136 under senare åren gäfve ock vid handen, att den bestämda ersättningen af 4 procent till denna titel för närvarande vore praktiskt sedt riktigt funnen.

Å titel 365 bokfördes de utgifter, som af titelns benämning angåfves, och å titeln 369 underhåll och komplettering af alla de i registret öfver materialförrådets instrumentaluppbörd upptagna arbetsverktyg och instrumentalier. Äfven å dessa båda titlar hade inkomster och utgifter skäligen väl balanserat, och skulle ett minskande eller borttagande af nu gällande procent gifvetvis föranleda behof af motsvarande ökning från annat håll. Då för titeln 369 »Instrumentaluppbördens underhåll» en mängd arbeten utfördes å flottans varf, vore det helt naturligt, att bland utgifterna förekomme sådana för aflönning åt daglönare.

De s. k. varfsprocenten eller omkostnadsprocent för slitning af maskiner och instrumentalier m. m. dylikt motsvarade i viss mån hvad vid enskilda verkstäder benämndes faux frais och kunde icke sägas vara för höga, om de sattes i jämförelse med dylika faux frais.

Då utgifterna å titlarne 136 och 369 för underhåll och komplettering eller anskaffning af arbetsmaskiner och arbetsredskap samt verktyg och instrumentalier tydligen måste vexla i ungefärlig proportion med de förekommande arbetena, syntes det vara rättare, att tillgångarne å sagde titlar också blefve beroende af arbetenas omfattning och icke af till siffran fixerade belopp, helst dessa icke läte sig beräkna så långt i förväg som under första hälften af september månad året före det, då de skulle komma till användning, detta af skäl, att mycket omfattande

arbeten, exempelvis nu pågående förändring af pansarbåten Göta, hvilka medförde stora utgifter å titlarne i fråga, under årets lopp kunde anbefallas till utförande utan att de varit upptagna i afgifvet förslag till arbetsplan. Ej heller vore något att vinna genom att vid anbefallandet af ett arbete samtidigt öka anvisningen å nu sagda titlar med belopp, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen såsom behöfliga, af 4 procent till hvardera af titlarne 136 och 369. Enkelhet, reda och tillfredsställande resultat ansåge varfsdepartementschefen bäst vinnas genom bibehållandet i oförändradt skick af bestämmelserna om öfverförande såsom tillgång å dessa titlar af nu utgående procent.

Hvad deremot beträffade titeln 365 »Båtsmän etc.» vore behofvet å denna titel mera konstant, men hade enligt kongl. brefvet den 31 december 1889 kongl. marinförvaltningen uti skrifvelse den 26 november 1889 med öfverlemnande af förslag till fördelning af ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll för år 1890 anført under punkt III aföning:

»att, som under en följd af år anvisningarne till: 'båtsmän för bevakningstjänst m. m.', blifvit i afsevärd grad öfverbetalda, derom hvarje år gjorts underdånig anmälan, men de utgifter, som innefattades inom denna post, utgjorde omkostnader för varfsdriften i dess helhet, I ansett rättigare, att de fördelades på samtliga vid varfvet utförda arbeten, än att de såsom hittills skulle träffa ensamt anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, hvadan I, som från varfscheferne infordrat förslag å de belopp i vissa procent af kostnaden för hvarje å varfvet utfördt arbete, hvilket till godtgörande af ifrågavarande utgifter borde arbetet påföras och under förutsättning af nådigt godkännande af den utaf Eder uttalade åsigt, ville meddela varfscheferne nödiga föreskrifter i berörda syfte, ur statsförslaget uteslutit nämnda utgiftspost.»

Detta förslag hade vunnit Kongl. Maj:ts bifall.

Under år 1899, som revisionen omfattade, hade utgifterna för titeln 365 »Båtsmän etc.», fördelade i hufvudgrupper, utgjort följande belopp:

för bevaknings- och ordonnanstjänst	kronor	10,492: 95
» arbetare anställda vid upplagda fartyg	»	1,498: —
» biträde vid departementskontor	»	17,625: 87
» » » förråd och besigtningar	»	25,096: 18
» aföning till permitterade (helgdagsaftnar och laga förfall).....	»	5,834: —
» aföning m. m. till sjuka	»	14,039: 59
» begrafningshjelp	»	750: —

Summa kronor 75,336: 59.

Uti sitt i ämnet afgifna yttrande har varfschefen vid flottans station i Stockholm, jemte öfverlemnande af utlåtanden från varfvets departementschefer, för egen del anført, att föreliggande anmärkning icke syntes gälla det sätt, hvarpå i ämnet gifna föreskrifter tillämpats vid de särskilda stationerna, utan snarare dessa föreskrifters, enligt revisorernes förmenande, bristande öfverensstämmelse med flottans reglemente.

Då det icke tillkomme varfschefen att häröfver afgifva något yttrande, ville han i detta sammanhang endast anföra:

att ifrågakavande procenter, sådana de nu i öfverensstämmelse med af kongl. marinförvaltningen meddelade föreskrifter utginge, icke försloge till täckande af de dermed afsedda utgifterna vid flottans härvarande station, något som äfven framginge af den i revisorernes berättelse intagna tablån;

att vidare utgifterna för underhåll af stationens instrumentalier (titeln 369) samt utgifterna å titeln 365 »Båtsmän för bevakningstjänst etc.» syntes honom, såsom afseende varfsdriften i sin helhet, lämpligen böra bestridas af vissa procent af kostnaden för hvarje å varfvet utfördt arbete; samt

att på grund häraf, och då det anmärkta tillvägagångendet icke syntes stå i strid med bestämmelserna i § 317 mom. 1d) i första delen af nu gällande reglemente för flottan, varfschefen icke ansåge sig böra tillstyrka någon ändring i det sätt, hvarpå berörda omkostnadsprocenter för närvarande utginge, liksom ej heller någon minskning i sjelfva procentbeloppen, åtminstone beträffande arbeten vid flottans härvarande station.

Departementscheferne vid flottans station i Stockholm, som ansett att revisorernas anmärkning derom, att varfsprocenten ej borde användas till täckande af de kostnader, som funnes sammanförda å titeln 365 »Båtsmän etc» och ej heller till de å titeln 369 »Instrumentaluppbördens underhåll» afförda utgifterna för aflöning åt daglönare, icke böra, då användningen af varfsprocenten skett i öfverensstämmelse med marinförvaltningens föreskrifter, föranleda till något yttrande från departementschefernes sida, hafva framhållit nödvändigheten af att, om varfsprocenten nedsättes, andra medel anvisades för bestridande af de utgifter, som bokförts å dessa titlar; och hafva två af departementscheferne tillika påpekat, att, i händelse varfsprocenten nedsattes, det icke låte sig göra att betunga anslaget till flottans nybyggnad och underhåll med någon del af de utgifter, som nu bestredes med den s. k. varfsprocenten, och gälde detta äfven om den förhöjning i nyssnämnda

anslag, som 1900 års Riksdag beviljat, framdeles skulle komma att fördelas mellan flottans båda stationer i ungefär samma proportion, hvori nämnda anslag hittills anvisats.

I likhet med revisorerne har utskottet trott sig finna, att varfsprocenten vid flottans stationer delvis användts till utgifter, som icke legat inom det för densammas anlåtande utstakade område; och med afseende härå har utskottet föreställt sig, att gränserna för denna procentens användning borde närmare bestämmas. Äfven grunderna för procentens utgående hafva syntts utskottet böra göras till föremål för särskild ompröfning.

På grund härå får utskottet hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke närmare bestämmelser må böra utfärdas angående såväl grunderna för den vid arbeten å flottans stationer utgående varfsprocentens beräkning som dess användande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

§ 7.

(Rev.-ber. pag. 176—177, utl. pag. 698—700.)

Angående
väganlägg-
ningen
mellan Glom-
merträsk och
Ruskträsk.

Med bifall till af Kongl. Maj:t gjord framställning hade, enligt hvad i revisionsberättelsen meddelas, 1894 års Riksdag medgifvit, att från då beviljadt anslag å 800,000 kronor till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar finge till anläggning af väg mellan Glommerträsk och Ruskträsk å sträckan från gränsen mellan Norrbottens och Vesterbottens län till färjstället vid Vindelelfven å vägen mellan Lycksele och Sorsele kyrkor anvisas medel utan iakttagande af det för vägbyggnadsfondens anlåtande i allmänhet stadgade vilkor, att statsbidraget icke finge utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för väganläggningen beräknade kostnaden; men hade Riksdagen samtidigt uttalat den upp-

fattningen, att ortens invånare borde vidkännas underhållet af nämnda vägsträcka.

Utförandet af ifrågavarande vägbyggnadsarbete, hvilket alltså skulle verkställas helt och hållet på statsverkets bekostnad, hade upplåtits på entreprenad genom ett den 25 oktober och den 1 november 1895 emellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, å Kongl. Maj:t och kronans vägnar, å ena, samt vederbörande entreprenör, å andra sidan, afslutadt kontrakt, i hvilket, bland annat, föreskrifvits, att arbetet skulle bedrivas så, att vägen måtte kunna på hela dess längd befaras inom utgången af år 1898 och vara färdig till afsyning den 1 augusti 1899 samt såsom vilkor för vägens afsyning stadgats, att den färdigbrutna vägbanan skulle hafva fått sätta sig under en källossning, innan densamma blifvit grusad och putsad.

Enligt upplysningar, som revisorerne inhemtat, hade sedermera, i enlighet med kontraktets bestämmelser, vägarbetet fortgått så, att vägen kunde hösten 1898 trafikeras. Med hänsyn till ofvan angifven föreskrift i kontraktet kunde emellertid någon afsyning af densamma icke ifrågakomma förr än efter källossningen våren 1899.

För att bereda tillfälle till vägens trafikerande, hvilket under hösten 1898 hade fortgått, men derefter af entreprenören förbjudits, hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i januari 1899 med honom träffat det aftal, att han mot särskild ersättning af 1,000 kronor skulle dels omedelbart upplåta vägen för allmän trafik, dels ansvara för samt bekosta den derigenom föranledda ökningen i underhållet af vägen intill dess vägarbetet afsynats och godkänts.

Den utgift utöfver entreprenadsumman, som statsverket sålunda fått för berörda väg vidkännas, hade syntes revisorerne icke stå i öfverensstämmelse med den, såsom ofvan nämnt blifvit, år 1894 af Riksdagen uttalade mening, enligt hvilken statsverkets utgifter för vägen bort begränsas till sjelfva anläggningskostnaden.

Uti häröfver den 15 januari 1901 afgifvet utlåtande har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anført, att den anmärkning, som Riksdagens revisorer sålunda framställt, syntes grunda sig på den uppfattningen, att den kostnad, som varit förenad med vägens öppnande för allmän trafik före arbetets godkännande, vore att hänföra, icke till vägens anläggningskostnad, utan till dess underhåll, i anledning hvaraf styrelsen ville erinra, att, utom det att allt arbete, som före en vägs fullbordan nedlades på dess vägbanas bringande i fullt trafikabelt skick, enligt sakens egen natur måste anses tillhöra dess anläggning, och att egentligt underhåll af väg först kunde räknas från dess godkännande såsom

läggild, måste alla nyanlagda vägar, der grus utgjorde hårdgöringsämne, för att omedelbart efter fullbordandet blifva farbara för tung trafik, då mark vore bar, under byggnadstiden upplåtas för dylik trafik eller hårdgöras med vägvält för att vinna fasthet genom det påförda grusets nedpressande i vägbanan.

Enklast och billigast skedde denna vägbanans hårdgöring genom den förstnämnda åtgärden af vägens trafikering under byggnadstiden *i förening med samtidig skötsel af vägbanan*, fyllning, planering af gropar och spår samt inblandning i fyllningen af lämplig grusmängd och småsten.

Kontraktets stadgande, att arbetet med väganläggningen skulle så bedrifvas, att vägen skulle kunna på hela dess längd befaras inom utgången af år 1898, hade emellertid ej utgjort någon förpligtelse för entreprenören att före dess fullbordan upplåta vägen för allmän trafik, utan hade endast afsett att tillförbinda honom att så bedrifva arbetet, att vägen skulle vara på det sätt bruten och försedd med alla broar och trummor, att den i händelse af behof skulle kunna tagas i bruk för sitt ändamål inom utgången af nämnda år. Vid kontraktets uppgörande hade antagits, att sådan trafik dock skulle komma att redan från berörda tidpunkt ega rum, men då entreprenören i följd af de stegrade arbetsprisen funnit sig tvingad att, till undvikande af ökade förluster, söka bespara kostnaden för vägens trafikering under byggnadstiden och för detta ändamål lyckats utverka länsstyrelsens vitesförbud för dylik trafik, hade det ansetts lämpligast att genom uppgörelse med entreprenören om det planeringsarbete, som föranleddes af den för vägens hårdgöring och farbarhet nödiga trafikeringen under arbetstiden, försäkra sig mot risken att nödgas mottaga och till de underhållsskyldige öfverlemna ett vägarbete, om hvars giltiga beskaffenhet kunde uppstå olika meningar.

Den anmärkta åtgärden hade sålunda vidtagits uteslutande i syfte att redan från vägens fullbordan erhålla en så fast vägbanan som möjligt, och då detta måste anses tillhöra sjelfva vägbyggnadsarbetet och statsverkets utgifter för anläggningen ändock begränsats i det närmaste till beräknade kostnaden, trots de under tiden stegrade arbets- och materialpriserna, hemställde styrelsen, att anmärkningen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Med förmålan, att entreprenören enligt ofvan åberopade entreprenadkontrakt egt att för ifrågavarande arbetes utförande i ett för allt uppbara 247,000 kronor, har utskottet, under uttalande af den mening, att

det af revisorerne anmärkta öfverskridandet af entreprenadsumman bort kunna undvikas och måste tillskrifvas någon oklarhet i berörda kontrakt, velat förhållandet för Riksdagen

anmäla.

Alnarps landbruksinstitut.

§ 8.

(Rev. ber. pag. 215; utl. pag. 707—708.)

Revisorerne hafva i sammanhang med granskningen af landtbruksinstitutens räkenskaper uttalat önskvärdheten deraf, att den sedan flera år tillbaka vederbörande myndigheters behandling underkastade frågan om nytt reglemente för Alnarps landtbruksinstitut och egendom samt dessas ordnande efter samma grunder som de för Ultuna landtbruksinstitut och egendom gällande snart måtte få sin lösning.

Beträffande revisorerne förevarande uttalande har landtbruksstyrelsen i ett den 5 januari 1901 till Kongl. Maj:t afgifvet utlåtande meddelat, att sedan Kongl. Maj:t genom bref den 21 juli 1893, enär de för Alnarps landtbruksinstitut gällande stadgar af den 25 februari 1859 med afseende å derefter inträdda förändrade förhållanden syntes i flera afseenden erfordra omarbetning, anbefalt styrelsen för bemälda institut att till Kongl. Maj:t inkomma med förslag till nya stadgar för institutet, samt nämnda styrelse med skrifvelse den 17 augusti 1897 öfverlemnade ett af styrelsen uppgjort dylikt förslag,

så ock efter det landtbruksstyrelsen, till följd af remiss, den 11 november 1898 häröfver till Kongl. Maj:t afgifvit utlåtande och i sammanhang dermed yttrat sig öfver ett af styrelsen för Alnarps landtbruksinstitut den 22 september 1887 afgifvet, till chefen för civildepartementet insänt förslag till omorganisation af institutet, öfver hvilket äldre förslag Kongl. Maj:t genom remiss den 29 augusti 1890 anbefalt landtbruksstyrelsen att afgifva utlåtande,

samt ej mindre styrelsen för Alnarps landtbruksinstitut inkommit med yttrande af den 27 december 1898 i anledning af hvad i ärendet förekommit, sedan samma styrelse den 17 augusti 1897 afgifvit förslag till stadgar för institutet, än äfven öfverintendentsembetet den 9 maj 1899 yttrat sig i ämnet,

Angående
nytt regle-
mente för
Alnarps
landtbruks-
institut.

hade Kongl. Maj:t genom remiss den 8 maj 1900 anbefalt landtbruksstyrelsen att afgifva förnyadt utlåtande i detta ärende i hela dess vidd.

Till följd häraf hade landtbruksstyrelsen låtit verkställa ny utredning i ärendet, hvarför emellertid erfordrats uppgörandet af åtskilliga nya ritningar till byggnader för institutets och egendomens behof med åtföljande kostnadsförslag. Då likväl dessa ritningar och förslag icke alla ännu till styrelsen inkommit, hade styrelsen sett sig ur stånd att hittills afgifva det infortrade, förnyade utlåtandet, men hade styrelsen anledning att antaga, att de återstående ritningarna och förslagen skulle inom den närmaste framtiden till styrelsen inkomma, så att styrelsen skulle blifva i tillfälle att inom kort tid samma utlåtande till Kongl. Maj:t afgifva.

Hvad sålunda i detta ärende förekommit har utskottet velat för Riksdagen

omförmäla.

Postsparbanken.

§ 9.

(Rev. ber. kap. 304—306; utl. pag. 732—739.)

Angående
kostna-
derna för för-
valtningen af
beväringssman-
skapets afö-
ningsmedel.

På sätt i revisionsberättelsen meddelas, skola enligt § 7 af kongl. kungörelsen den 9 juni 1893, angående utbetalning af den beväringssmän för tjenstgöring under de årliga vapenöfningarne tillkommande dagaflöning m. m., de kostnader, som för postsparbanken uppkomma genom mottagande och förvaltning af beväringssmans till insättning i sparbank afsedda dagaflöningsmedel, till den del dessa kostnader icke betäckas af den å medlen uppkommande räntevinsten, bestridas från anslaget till beväringssmanskapets vapenöfningar. Jemlikt denna föreskrift hade under revisionsåret på grund af kongl. bref den 21 april 1899 af anslaget »De värnpligtiges vapenöfningar» till postsparbanken utbetalts ett belopp af 3,055 kronor 80 öre, utgörande godtgörelse till postsparbanken för förvaltningen under år 1898 af beväringssmanskapets dagaflöningsmedel. Totalkostnaden för denna förvaltning under nämnda år hade nemligen uppgått till 6,374 kronor 69 öre och postsparbankens räntevinst å de insatta dagaflöningsmedlen till 3,318 kro-

nor 89 öre. Skilnaden emellan dessa båda belopp utgjorde nyssnämnda summa 3,055 kronor 80 öre. Uti förvaltningskostnaderna inginge dels ersättning till den å postsparbanksbyrån för ändamålet särskildt anställda personal, dels utgifter för motböcker, blanketter och dylikt, dels ock ersättning till postdirektören i Stockholm och posttjenstemännen vid Stockholms postkontor för deras bestyr med förvaltningen af ifrågavarande medel. Enligt postsparbanksstyrelsens beslut den 28 maj 1894 skulle nemligen utfärdandet af de värnpligtiges motböcker jemte redovisningen af derå insatta medel ega rum vid postkontoret i Stockholm. Till följd häraf hade för år 1898 af postsparbanken utbetalts dels 666 kronor 61 öre till postdirektören i Stockholm, utgörande den honom i egenkap af föreståndare för postanstalten i Stockholm tillkommande upp-
bördsprovision af $\frac{1}{10}$ procent å de insatta medlen, dels 495 kronor 56 öre till posttjenstemännen vid nämnda postkontor, utgörande den dem efter beräkning af 2 öre för hvarje insättning tillerkända ersättning.

Efter hvad revisorerne inhemtat, hade postsparbankens kostnader för förvaltningen under år 1899 af beväringmanskapets dagafföningsmedel uppgått till 6,438 kronor 25 öre; alltså ungefär samma belopp som för år 1898. Af anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar hade emellertid jemlikt kongl. brefvet den 20 april 1900 för år 1899 till postsparbanken utgått väsentligt mera än för år 1898, i det att postsparbanken för förstnämnda år deraf utfått hela förvaltningskostnaden utan något som helst afdrag. Att så skett, hade, enligt hvad postsparbanksstyrelsen uti den skrifvelse till Konungen, som föranledde Kongl. Maj:ts beslut i ämnet, framhållit, berott derpå, att de för beväringmän insatta medlen — på grund af rådande penningförhållanden och med kännedom deraf, att, enligt hvad erfarenheten från föregående år utvisat, medlen till största delen uttagits, så snart motböckerna kommit vederbörande beväringmän till handa — icke kunnat användas till placering i obligationer eller till direkt utlåning, utan måst insättas å giroräkning i riksbanken, å hvilken räkning ränta numera icke godtgjordes, och att alltså någon räntevinst å de beväringssmedel, som under 1899 af postsparbanken mottagits till förvaltning, under samma år ej tillgodokommit postsparbanken.

Af förvaltningskostnaden för år 1899 hade ersättningen till postdirektören i Stockholm utgjort 704 kronor 45 öre och den till posttjenstemännen vid Stockholms postkontor utgående 523 kronor 20 öre.

Revisorerne hade velat å anförda förhållanden fästa Riksdagens uppmärksamhet, då desamma syntes revisorerne gifva vid handen, att förvaltningen i postsparbanken af de värnpligtiges dagafföningsmedel

medförde större kostnad för statsverket, än omständigheterna med nödvändighet påkallade.

Enligt revisorernes förmenande skulle denna kostnad kunna ganska väsentligt nedbringas derigenom, att det arbete, som förorsakades genom insättning och förvaltning i postsparbanken af de värnpligtiges dagaflöningsmedel, i dess helhet utfördes å postsparbanksbyrån, hvilken ju redan under nuvarande förhållanden hade den hufvudsakliga delen af nämnda förvaltning sig anförtrodd. Den af postsparbanksstyrelsen genom dess förenämnda beslut af den 28 maj 1894 åvägabragta fördelningen af ifrågavarande arbete mellan postsparbanksbyrån och Stockholms postkontor, kunde ej undgå att förorsaka såväl ökad arbete genom den skriftvexling, som deraf föranleddes, som ock omgång och tidsutdrägt. Genom postsparbanksbyråns öfvertagande af hela bestyret med förvaltningen af de värnpligtiges dagaflöningsmedel borde man kunna bespara en ej oväsentlig del af den ersättning, som för närvarande utginge för arbetet i fråga; åtminstone kunde man derigenom helt och hållet undgå den utgift, som för närvarande i form af uppborädsprovision å de insatta beväringssmedlen utginge till postdirektören i Stockholm.

Med anledning af hvad revisorerne i förevarande hänseende erinrat har styrelsen för postsparbanken i utlåtande den 21 december 1900 meddelat följande.

Sedan 1892 års urtima Riksdag, uti skrifvelse den 26 november 1892, om förbättrad härordning m. m., meddelat, att Riksdagen ansett en förhöjning i aflöningsförmånerna för den värnpligtige till 50 öre för öfningsdag vara lämplig, af hvilken förhöjda ersättning ³/₅ skulle vid fulljord vapenöfning för den värnpligtiges räkning insättas i postsparbanken å motbok, som borde till den värnpligtige öfverlemnas efter återkomsten till hemorten, hade postsparbanksstyrelsen, uti infordradt utlåtande öfver ett af arméförvaltningen den 17 februari 1893 afgifvet förslag till de närmare bestämmelser, som med anledning af Riksdagens ömförmälda beslut kunde vara af nöden, under den 3 maj sistnämnda år såsom sin åsigt uttalat, att insättning i postsparbanken af den del af de värnpligtiges dagaflöning, som ej vore afsedd att af dem å öfningsorten kontant uppbäras, lämpligast borde ega rum vid postanstalterna i Stockholm genom förmedling af postsparbanksstyrelsen och under postsparbanksbyråns omedelbara uppsigt, för hvilket ändamål det skulle åligga vederbörande kompani- (sqvadrons-, batteri-) befälhafvare att, omedelbart efter utgången af 1:sta årets öfningsmöte beträffande värnpligtige tillhörande kavalleriet eller flottan, men efter slutet af 2:dra

årets öfningsmöte i fråga om värnpligtige vid arméns öfriga vapenslag, till postsparbanksstyrelsen insända, förutom anmälningslista i 2 exemplar, sammanlagda beloppet af de dagaföningsmedel, som skulle för det kompaniet (sqvadronen, batteriet) tillhörande beväringmanskapets räkning i postsparbanken insättas. Ena exemplaret af hvarje lista skulle derefter tillställas vederbörande postanstalter i Stockholm för utfärdande af motböcker för de å listorna upptagna värnpligtige samt för anteckning och qvitterande i motböcker af det belopp i helt krontal, som funnes för de värnpligtige å listorna angifvet; hvaremot det andra exemplaret af listan skulle tjena till ledning vid uppläggande å postsparbanksbyrån af konti för de värnpligtige. Sedan de för beväringmännen utfärdade motböckerna blifvit af postanstalterna i Stockholm till postsparbanksbyrån öfverlemnade, skulle böckerna genom postsparbanksstyrelsens försorg öfversändas till vederbörande kompaniömrådesbefälhafvare, för att de värnpligtige tillhandahållas.

I fråga om den ersättning, som borde tillgodokomma de tjänstemän vid Stockholms postkontor, hvilka komme att handlägga de postsparbanksgöromål, som föranleddes af insättning i postsparbanken af de värnpligtiges besparade dagaföningsmedel, hade postsparbanksstyrelsen, uti ofvan åberopade utlåtande af den 3 maj 1893, hemställt, att denna ersättning borde utgå i enlighet med bestämmelse i Kongl. Maj:ts skrifvelse till postsparbanksstyrelsen den 21 september 1883, med åtskilliga föreskrifter rörande postsparbankens förvaltning.

Uti den kungörelse i ämnet, som af Kongl. Maj:t den 9 juni 1893 utfärdats, hade, beträffande sättet för postsparbankens anlåtande för insättning af de värnpligtiges dagaföningsmedel, meddelats föreskrifter, som grundade sig på hvad af postsparbankstyrelsen blifvit uti ofvan åberopade utlåtande af den 3 maj samma år hemställt; hvarjemte Kongl. Maj:t, uti bref jemväl af den 9 juni 1893, anbefalt postsparbankstyrelsen att efter utgången af år 1894 årligen till Kongl. Maj:t inkomma med uppgift å det belopp, som från anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar kunde anses böra för närmast föregående år till postsparbanken utbetalas såsom godtgörelse för dess bestyr med förvaltningen af beväringsmännens i nämnda sparbank insatta medel.

Till åtlydnad deraf hade postsparbankstyrelsen, uti särskilda skrivelser af den 18 mars 1895, den 18 mars 1896, den 23 mars 1897, den 18 mars 1898, den 10 mars 1899 och den 28 mars 1900, dels anmält beskaffenheten och beloppet af de kostnader, som under hvart och ett af de närmast föregående åren genom förvaltningen af beväringss-

manskapets dagaflöningsmedel uppkommit för postsparbanken, dels ock hemställt om godtgörelse till postsparbanken för den del af ifrågavarande kostnader, som icke betäckts af den å medlen uppkomna räntevinst, hvarvid styrelsen särskildt angifvit det ersättningsbelopp, som, jemlikt gällande bestämmelse i ämnet, för hvarje år tillgodokommit såväl postdirektören i Stockholm som ock tjänstemännen vid dervarande postkontor för bestyret med bevaringsmanskapets dagaflöningsmedel; och hade Kongl. Maj:t, enligt särskilda bref till postsparbankstyrelsen af den 10 maj 1895, den 24 april 1896, den 20 april 1897, den 29 april 1898, den 21 april 1899 och den 20 april 1900, med godkännande af hvad af postsparbankstyrelsen sålunda hemstälts, anvisat nödiga medel för ersättande af postsparbankens utgifter uti ifrågavarande hänseende.

För tillämpning af de uti Kongl. Maj:ts ofvan åberopade kungörelse af den 9 juni 1893 meddelade föreskrifter, i hvad desamma afsåge postsparbanken, hade postsparbankstyrelsen den 28 maj 1894, i öfverensstämmelse med hvad af styrelsen blifvit uti dess utlåtande den 3 maj 1893 föreslaget, beslutat, att utfärdandet af motböcker för bevaringsmännen skulle ega rum vid postkontoret i Stockholm; hvarjemte styrelsen i sammanhang dermed meddelat närmare bestämmelser rörande fördelningen mellan postsparbanksbyrån och Stockholms postkontor af bestyren med afseende å bevaringsmanskapets dagaflöningsmedel, dervid föreskrifvits, att — för undvikande af den omgång, tidsutdrägt, och, under dåvarande förhållanden, jemväl ränteförlust, som skulle uppkomma, derest de från kompanicheferna till postsparbankstyrelsen insända medlen från styrelsen levererades till postdirektören i Stockholm för att af denne i sammanhang med afgifvande redovisning återlevereras till postsparbankens hufvudkassa och derefter insättas å bankräkning — dessa medel af postsparbankstyrelsen skulle direkt insättas i riksbanken, hvarefter de sålunda insatta beloppen skulle af postdirektören krediteras i den räkenskap, hvari, på grund af vid postkontoret i Stockholm utfärdade motböcker, de dagaflöningsmedel, beloppen afsåge, blefve debiterade.

Riksdagens revisorer hade uti sin berättelse såsom sin åsigt uttalat, att nu omfördelade arbetsfördelning mellan postsparbanksbyrån och Stockholms postkontor vore af beskaffenhet att förorsaka såväl ökad arbete genom den skriftvexling, som deraf föranleddes, som ock omgång och tidsutdrägt.

Postsparbankstyrelsen medgäfvde, att, derest, såsom revisorerne ifrågställt, hela det arbete, som förorsakades genom insättning och förvaltning i postsparbanken af de värnpligtiges dagaflöningsmedel, kunde öfver-

tagas af postsparbanksbyrån, derigenom ock skulle undvikas den ej ringa skriftvexling, som måste ega rum mellan postsparbanksbyrån och postdirektören i Stockholm i och för den behöriga redovisningen af dessa medel; men styrelsen kunde dock ej instämma i revisorerens uttalande derom, att den nu tillämpade anordningen föranledde omgång och tidsutdrägt. Enligt styrelsens förmenande förekomme nemligen för närvarande ej någon omgång vid utfärdandet af motböcker för beväringmän. Blanketter till dessa böcker jemte vederbörliga anmälningslistor utlemnades af postsparbanksbyrån till postanstalterna i Stockholm, dervid af postanstalterna afgåfves qvitto öfver de mottagna blanketterna. Äfven om utfärdandet af nu ifrågavarande böcker kunde ega rum å postsparbanksbyrån, vore likväl nödvändigt, att dylikt qvitto afgåfves af de funktionärer, åt hvilka bestyret med böckernas utfärdande anförtroddes. Detta bestyr kunde nemligen ej utföras af den vid postsparbanksbyrån fast anställda personal, hvars tid vore helt och hållet upptagen af öfriga löpande göromål, som ej tålde uppskof, utan måste omförmälda bestyr uppdragas åt för tillfället anställda, med göromålen ovana personer. Åt dessas arbete måste under sådana förhållanden egnas en mera genomgående kontroll och ett noggrannare öfvervakande, än hvad nu vore af nöden, då arbetet med utfärdandet af motböckerna handhades af personalen vid Stockholms postkontor, hvilken naturligtvis vore fullt förtrogen med göromål af dylik art.

Enligt hvad postsparbankstyrelsen hölle före, vore den nu rådande fördelningen mellan postsparbanksbyrån och Stockholms postkontor af omhandlade arbete egnad att undvika tidspillan i stället för att, såsom revisorerne förmenat, vålla tidsutdrägt. Jemlikt § 8 i ofvan åberopade kungörelse af den 9 juni 1893 skulle de för beväringmännen utfärdade motböcker vara hos vederbörande kompaniyrådesbefälhafvare att tillgå, sedan en månad förflutit efter vapenöfningsmötets slut. Då nu, hvad åtminstone beträffade det stora flertalet beväringmän, eller de vid indelta arméns truppförband anställda, de för dessa beväringmän afsedda dagaföningsmedel till postsparbankstyrelsen inkomme nästan samtidigt från hela riket, dock först en eller annan dag efter vapenöfningsmötets slut, samt de utfärdade motböckerna borde till kompaniyrådesbefälhafvarne öfversändas åtminstone några dagar före den dag, motböckerna skulle vara att tillgå, vore det tydligt, att arbetet måste under mellantiden forceras i högsta grad. Under sådana förhållanden vore det fördenskull af nöden, att för vinnande af tid vid utförandet af den del af arbetet med förvaltningen af beväringsmännens besparade dagaföningsmedel, som afsåge utfärdandet af motböcker, användes en personal

sådan som den vid Stockholms postkontor anställda, hvilken hade till daglig sysselsättning handläggning af dylika göromål, äfvensom att detta arbetes utförande fördelades mellan de för närvarande till ett antal af 11 uppgående olika afdelningar och filialanstalter vid Stockholms postkontor, vid hvilka postsparbanksrörelse funnes anordnad. Huru omfattande detta arbete i regel vore, frånginge deraf, att under september månad 1899 till postsparbankstyrelsen inlevererats i 330 särskilda poster ett sammanlagdt belopp af 581,339 kronor 70 öre dagaflöningsmedel för beväringmän, för hvilka genom förmedling af Stockholms postkontor utfärdats 21,588 motböcker. Om än det skulle lyckas postsparbankstyrelsen att för detta arbetes utförande å postsparbanksbyrån anvärfva tillräckligt antal personer med den vana vid handläggning af sådana göromål, som innehades af tjänstemän vid Stockholms postkontor, så skulle dock hinder möta för en sådan anordning till följd deraf, att i de lokaler, som för närvarande disponerades af postsparbanksbyrån, ej skulle finnas utrymme för denna ökade personal. Dessa lokaler, uti hvilka arbetet med de vanliga löpande göromålen oafbrutet påginge från klockan 9 f. m. till klockan 9 e. m., vore nemligen för närvarande äfven under vanliga förhållanden mindre tillfredsställande och otillräckliga; och att för den tid, under hvilken arbetet med utfärdande af beväringsmanskapets motböcker påginge, för detta ändamål förhyra särskild lokal, skulle för visso ej kunna ske utan synnerliga svårigheter och stor kostnad.

Men äfven om sådana anordningar beträffande personal och lokal åvägabragtes, att det arbete, som förorsakades genom insättning och förvaltning i postsparbanken af de värupliktigas dagaflöningsmedel, kunde i dess helhet utföras å postsparbanksbyrån, så ansåge styrelsen emellertid sådant, enligt gällande författning rörande postsparbanken, ej kunna ega rum. Mom. 2 af § 2 i kongl. förordningen af den 22 juni 1883, angående en postsparbank för riket, lydte nemligen sålunda: »Insättning kan ega rum vid de postanstalter, postsparbankens styrelse bestämmer, å alla de tider, då postanstalten hålles öppen för allmänheten». Och i § 6 af samma förordning säges: »Insättning skall, för att vara gällande, af vederbörande tjänsteman å den postanstalt, der insättningen sker, qvitteras på sätt särskildt bestämmes.» Något förklarande derom, att insättning skulle kunna ega rum annorlunda än genom förmedling af postanstalterna, förekomme ej i nämnda förordning; och postsparbanksbyrån, som vore ett under postsparbankstyrelsen direkt lydande kontor, hvarest samtliga vid postanstalterna i riket verkställda insättningar och uttagningar bokfördes m. m., kunde ju ej anses såsom en postanstalt.

De insättningar och uttagningar, som i postsparbankstyrelsens årligen afgifna berättelser angående postsparbankens förvaltning påfördes postsparbankens centralförvaltning — och hvilka under år 1899 uppgått, insättningarna till 274 och uttagningarna till 35 — hade ej verkstälts å postsparbanksbyrån, utan utgjordes, hvad beträffade insättningarna, af sådana som i verkligheten försiggått vid de respektive postanstalterna, men, af en eller annan anledning, ej blifvit i dessas redovisningar upptagna samt, i fråga om uttagningarna, af belopp, som af motboksewares i postsparbanken inestående medel användts för inköp, genom postsparbanksbyråns försorg, för motboksewares räkning af obligationer, hvilka sedermera af vederbörande postanstalt tillstälts motboksegare, dervid genom postanstaltens försorg i motbok afförts det belopp, som för obligationsköpet utgått.

Då sålunda insättning i postsparbanken af de värnpligtiges dagaflöningsmedel verkställdes genom postanstalter i Stockholm på enahanda sätt som egde rum beträffande vanliga insättningar, med undantag deraf att, för undvikande af omgång, de för insättning afsedda medlen direkt inlevererades till riksbanken, så borde ock ersättningen till posttjenstemännen för bestyret med afseende å berörda dagaflöningsmedel utgå efter enahanda grunder, som gälde beträffande vanliga insättningar i postsparbanken.

Jemlikt kongl. skrifvelsen till postsparbankstyrelsen den 21 september 1883 utginge ersättning till postanstalternas tjänstemän för handläggning af postsparbanksgöromål sålunda, att

dels ett belopp af två öre för hvarje insättning tillfölle den tjänsteman, som i motboken qvitterade det insatta beloppet,

dels för hvarje redovisningsperiod uppbördsprovision med en tiondels procent af de sparbanksmedel, som blifvit å postanstalt insatta, tillgodogjordes föreståndaren för den postanstalt, som till centralförvaltningen redovisade de influtna medlen, med iakttagande dock att sådan provision beräknades endast å hvarje fullt tiotal kronor, som i redovisningen inginge.

Enligt hvad ofvan meddelats, utfärdades de för beväringmännen afsedda motböcker, innehållande deras besparade dagaflöningsmedel, vid postanstalterna i Stockholm, uti hvilkas sparbanksjournaler de insatta beloppen uppdebiterades med angifvande af nummer å motbok samt motboksewares namn, hvarefter journalerna öfverlemnades till postdirektören i Stockholm, för att efter granskning ingå och redovisas i den hufvudräkning öfver postkontorets i Stockholm och derunder lydande

poststationers sparbanksuppbörd, som af postdirektören afgåfves till postsparbanksbyrån. Såsom af revisorernes berättelse framginge, hade sammanlagda ersättningen till postdirektören i Stockholm och andra tjänstemän vid Stockholms postkontor uti ifrågavarande hänseende utgjort för år 1898 kronor 1,162:17 och för år 1899 kronor 1,227:65. Att dessa ersättningsbelopp utgått efter andra än de författningsenliga grunderna, hade ej af revisorerne ifrågastälts. Postsparbankstyrelsen hyste ock den åsigt att, derest den för postsparbanken gällande författning samt förhållanden i öfrigt ej skulle lägga hinder i vägen därför, att hela det bestyr med afseende å insättandet och redovisandet af bevaringsmännens dagaföningsmedel, som nu handhades af postkontoret i Stockholm, skulle utföras å postsparbanksbyrån, kostnaderna för den personal, som för sådant ändamål måste för tillfället särskildt anställas, ej skulle komma att i någon nämnvärd mån understiga de postdirektören i Stockholm och andra tjänstemän vid postkontoret derstädes i ofvannämnda hänseende tillkommande ersättningsbelopp.

Genom hvad styrelsen för postsparbanken i förevarande ärende anført finner utskottet icke vara ådagalagdt, att icke någon minskning i kostnaderna för redovisningen af bevaringsmanskapets dagaföningsmedel skulle kunna åstadkommas; och särskildt föreställer sig utskottet, att, på sätt revisorne framhållit, den utgift, som för närvarande i form af uppbördsprovision å de insatta bevaringsmedlen utgår till postdirektören i Stockholm, skulle kunna undvikas. Då emellertid förslag föreligger till genomgripande förändringar i vårt härordningsväsende, hvilka otvifvelaktigt skulle komma att framkalla ändrade anordningar äfven i afseende å nu ifrågavarande förhållanden, anser utskottet revisorernes förenämnda framställning för närvarande icke lämpligen böra föranleda någon särskild åtgärd från Riksdagens sida; hvadan utskottet endast velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmäla.

Domänstyrelsen.

§ 10.

(Rev. ber. pag. 325; utl. pag. 744—746.)

Enligt hvad revisorerne vidare meddela hade, jemlikt generalorder af den 24 mars och den 28 april 1899, på Kongl. Maj:ts befallning en kommendering ur ingenjörtrupperna under befäl af chefen för Svea ingenjörbataljon blifvit beordrad att under tiden från den 24 mars till och med den 16 maj samma år inom vissa delar af Södermanlands och Östergötlands län biträda vid skogsrödjnings- m. fl. arbeten för bekämpande af skadeinsekten »nunnans» härjningar. Efter hvad en bland de vid domänstyrelsens hufvudbok för revisionsåret fogade verifikationer befintlig räkning (band 2 fol. 770) utvisade, hade nämnda kommenderings befälhafvare, hvars uppehåll inom arbetsområdet skulle, efter hvad i den första generalordern angåfves, vara beroende af då hans närvaro därstädes erfordrades, under kommenderingstiden gjort fyra särskilda resor till Stockholm, för hvilka han uppburit rese- och traktamentsersättning. Men då han för vistelsen i hufvudstaden, som under dessa resor utgjort tillsammans 17 dagar utom resedagar, tillgodoräknat sig och uppburit äfven dagtraktamente, hade revisorerne velat förhållandet anmärka.

Angående be-
räkning af
dagtrakta-
mente till be-
fälhafvaren för
en kommende-
ring till biträ-
de vid skoga-
rödjnings-
arbeten.

Med anledning af hvad revisorerne sålunda anmärkt, har domänstyrelsen till Kongl. Maj:t öfverlemnadt infordradt yttrande från kommenderingens dåvarande befälhafvare, uti hvilket yttrande anförts, att anmärkningen hufvudsakligen syntes gälla, att befälhafvaren, som, enligt ofvannämnda generalorder, egt att lemna kommenderingsorten, då hans närvaro der ej erfordrades, företagit fyra resor till Stockholm och uppburit dagtraktamente för den tid af tillsammans 17 dagar, som han uppehållit sig derstädes, men att då dessa resor betingats dels af nödvändigheten att personligen rådgöra med kongl. domänstyrelsen angående kommenderingens verksamhet dels ock för administrativa angelägenheter rörande truppens aflöning, beklädnad och utredning m. m. samt proviantering, hvilken för den ur Kongl. Svea ingenjörbataljon kommenderade kontingenten måst ske från hufvudstaden, enär hvarken tid eller omständigheter medgifvit hållande af upphandlingsauktioner i arbetsorten, så måste ifrågavarande resor betraktas såsom under kommenderingstiden verkställda tjänsteresor och

den tid, som befälhafvaren funnit nödigt uppehålla sig i Stockholm, stå i omedelbart sammanhang med kommenderingen.

Då nu det kongl. brefvet af den 24 mars 1899 uttryckligen föreskrefve, att aflöningen skulle utgå för hela den tid kommenderingen påginge och den likaledes citerade generalordern öfverlemnade åt befälhafvaren att vidtaga de åtgärder han funne nödiga, så syntes det honom, att ifrågavarande aflöning utgått med rätta; denna åsigt tycktes äfven hafva delats af såväl domänstyrelsens som kammarrättens revisorer, enär någon anmärkning i detta hänseende ej kommit honom tillhanda.

Ehuru icke direkt hörande till saken ville befälhafvaren dock till slut meddela att, då kommenderingen icke varit försedd med någon redogörare, han sjelf måst utföra hela redogörarearbetet, hvilket äfven efter kommenderingens slut tagit rätt lång tid i anspråk utan att någon ersättning för denna förlängda arbetstid kommit honom till godo.

Hvad sålunda förekommit har utskottet ansett sig böra för Riksdagen

anmäla.

Vetenskapsakademien.

§ 11.

(Rev. ber. pag. 428—430; utl. pag. 749—750.)

Angående
lagfart
å statsverket
tillhöriga tom-
terna n:is
1—4 i kvar-
teret Grön-
landet norra
i Stockholm.

Sedan vetenskapsakademien i skrifvelse den 20 oktober 1847, med anmälan, att akademien, som förut egde tomten n:o 5 i kvarteret Grönlandet norra här i staden, för en summa af 39,383 rdr 16 sk. banko på auktion inköpt tomterna n:is 1, 2, 3 och 4 i samma kvarter, anhållit, att sistnämnda fyra tomter måtte vardas med allmänna medel inlösta, samt Kongl. Maj:t, med föranledande häraf, hos rikets åren 1847—48 församlade ständer gjort framställning i ämnet, hade, enligt hvad i revisionsberättelsen anföres, rikets ständer i skrifvelse den 20 oktober 1848 till svar meddelat, att rikets ständer, enär inköpet af ifrågavarande, intill akademiens egendom gränsande tomter egt rum i ändamål dels att erhålla ökad utrymme för riksmusei uti akademiens lokal befintliga, staten tillhöriga dyrbara och i senare tider betydligt ökade samlingar, dels att trygga dessa samlingar emot eldfara från de närgränsande

träbyggnaderna, ansett lämpligast, att alla de inköpta tomterna n:is 1, 2, 3 och 4 blefve för statens räkning inlösta; men som statsverkets dåvarande disponibla tillgångar icke medgäfvē anvisandet på en gång af ett emot den erlagda köpeskillingen svarande belopp, hade rikets ständer funnit nämnda inlösen böra verkställas genom beviljandet af ett till akademien utgående årligt anslag; och hade rikets ständer i öfverensstämmelse härmed beslutit, att ett årligt anslag af 2,000 rdr banko skulle för nämnda akademi å stat anvisas under vilkor, bland andra, att de af akademien inköpta tomterna n:is 1, 2, 3 och 4 i kvarteret Grönlandet norra jemte derå befintliga åbyggnader till staten öfverlättes under samma eganderätt, som genom köpet blifvit akademien tillagd.

Med anledning häraf hade Kongl. Maj:t infordrat akademiens utlåtande, huruvida hon antoge berörda, för anslaget utgående af rikets ständer bestämda vilkor; och sedan akademien i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 13 december 1848 tillkännagifvit, att akademien för sin del icke funne hinder möta att på de föreslagna vilkoren antaga det beviljade årliga anslaget af 2,000 rdr banko såsom fortfarande årlig ränta af fem för hundra å den summa, akademien i och för de inköpta egendomarne utbetalt, hade Kongl. Maj:t i bref den 16 januari 1849 förklarat, att då de af rikets ständer vid anslaget fästade vilkor alltså blifvit af akademien antagna, Kongl. Maj:t äfven för sin del bifölle, det akademien finge mot uppfyllande af de förbindelser, hon sig sålunda åtagit, uppbära ifrågavarande anslag å 2,000 rdr årligen för berörda ändamål. Detta anslag hade derefter alltjemt uppförts bland ordinarie anslagen å åttonde hufvudtiteln.

Vid granskning af akademiens räkenskaper för revisionsåret hade revisorerne funnit att förenämnda anslag, 3,000 kronor, i akademiens hufvudbok bokförts såsom akademien tillkommande statsanslag, motsvarande räntan å det af akademien erlagda köpeskillingsbelopp för den år 1847 inköpta men sedan med året 1849 till staten afträdde egendomen i kvarteret Grönlandet norra n:is 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 och 9. Då emellertid dessa tomtnummer icke öfverensstämde med hvad som, enligt hvad ofvan nämnts, inköpts, hade revisorerne låtit anställa efterforskningar i ämnet och dervid funnit, att, enligt den i stadsingenjörskontoret förvarade, år 1796 upprättade tomtbok öfver Norrmalm, kvarteret Grönlandet norra endast innehållit åtta tomtnummer och att af dessa numren 6 och 7 utlagts till gata och numret 8 till kyrkogård; hvadan alltså den i akademiens hufvudbok förekommande tomtbeteckning måste vara origtig.

Beträffande ifrågavarande tomter n:is 1, 2, 3 och 4, så och då, för så vidt revisorerne kunnat inhemta, eganderätten till desamma icke blifvit, i öfverensstämmelse med de vid statsanslagets beviljande fästade vilkor, till staten öfverläten, hade revisorerne velat uttala önskvärheten af att berörda vilkor blefve uppfyllda och att förevarande angelägenhet behörigen ordnades.

Uti sitt, med anledning af revisorerernas förevarande framställning den 9 januari 1901 afgifna utlåtande, har vetenskapsakademien jemte åberopande af ett från akademiens kamrerare infordradt yttrande, förklarar, att akademien icke hade något att erinra mot att lagfart söktes för statsverkets räkning å tomterna n:is 1, 2, 3 och 4 i kvarteret Grönlandet norra, vare sig att Kongl. Maj:t lemnade akademien uppdrag att för statens räkning härom gå i författning, eller att statsverket sjelft ville besörja denna angelägenhet, i hvilket senare fall akademien förbunde sig att på anfordran tillhandahålla de för lagfarts erhållande nödiga handlingar.

Kamreraren har uti sitt ofvanberörda yttrande meddelat, att akademiens böcker utvisade, att ifrågavarande tomter upptagits under n:is 1—4 åren 1850—1854 men sedermera under n:is 1—4, 6—9, och gifve anteckningar i dessa anledning antaga, att felet berott på, att de nummer, tomterna åsatts i 1810 års nummerordning, sammanblandats med derförut gällande.

Af kongl. akademiens inspecturæ aerarii protokoll framginge, att kongl. brefvet den 16 januari 1849 angående ifrågavarande statsanslag föredragits hos dem den 9 mars samma år, hvarvid, bland annat, beslutits, att tomterna n:is 2—4 skulle jemlikt föreskrift friköpas och att fribref af den 22 juli 1850 å desamma aflemnats vid sammanträdet den 6 september sistnämnda år.

Af kongl. akademiens protokoll framginge, att ärendet derstädes anmälts den 14 mars 1849.

Fastbrefven å tomterna n:is 1—4 jemte fribrefvet förvarades bland kongl. akademiens säkerhetshandlingar.

För öfrigt hade kamreraren icke kunnat finna att ärendet sedermera varit föremål vare sig för kongl. akademiens eller inspecturæ aerarii behandling.

Då det synes med god ordning öfverensstämmande, att lagfart meddelas å ifrågavarande, för statsverkets räkning förvärfvade tomter, anser utskottet, att åtgärder böra vidtagas för utverkande af en sådan

lagfart, mot hvars beviljande vetenskapsakademien förklarar sig icke hafva något att erinra. Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta vidtaga de åtgärder, som må erfordras, för att statsverket må beviljas lagfart å detsamma tillhöriga tomterna n:is 1, 2, 3 och 4 i kvarteret Grönlandet norra här i staden.

§ 12.

(Rev. ber. pag. 430—431; utl. pag. 749—751.)

Med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hade, på sätt revisorerne erinra, 1874 års Riksdag på extra stat för år 1875 anvisat ett anslag å 250,000 kronor till inköp för statens räkning af den i kvarteret Grönlandet södra inom Adolf Fredriks församling här i staden belägna fasta egendom med adressnummer 92 vid Drottninggatan, på det att erforderliga nybyggnader för det under vetenskapsakademiens inseende ställda naturhistoriska riksmuseets behof måtte kunna på denna tomtplats efter hand uppföras.

Då Riksdagen vid beviljande af nämnda anslag icke fäst något vilkor med afseende å de hyror, som af omförmälda egendom komme att inflyta, intill dess densamma blefve för riksmuseets behof fullständigt bebyggd, hade Kongl. Maj:t genom kongl. bref den 28 augusti 1874 i sammanhang med godkännande af köp för statens räkning af egendomen förordnat, att i främsta rummet den på köparen fallande andelen i omkostnaderna för sjelfva egendomsköpet äfvensom ränta på köpeskillingen från tillträdesdagen, intill dess köpeskillingsliqviden skedde, och vidare onera, utskylder, reparationer, renhållning och andra utgifter, hvilka egendomens besittning årligen för framtiden komme att medföra, skulle få af vetenskapsakademien, så länge hyresmedel inflöte, af dessa bestridas samt att hvad derefter af hyresmedlen återstode skulle reserveras och år från år sammanläggas för att framdeles för det med egendomen afsedda ändamål användas i den ordning, Kongl. Maj:t kunde komma att föreskrifva.

Sedermera hade genom kongl. bref den 4 juni 1886 medgifvits, att af ifrågavarande hyresmedel ett belopp af tillsammans 3,480 kronor

Angående dispositionen af ränte- och hyresmedel från kronans egendom i kvarteret Grönlandet södra i Stockholm.

för år finge användas för förvarande af den till naturhistoriska riksmuseum öfverlemnade, under Vanadisexpeditionen hopbragta, etnografiska samlingen.

Ofvan angifna, till Kongl. Maj:ts framtida disposition reserverade hyresmedel hade jemte upplupna räntor vid revisionsårets början utgjort 216,900 kronor. Till dessa medel syntes enligt först åberopade kongl. bref otvifvelaktigt böra läggas allt hvad som af hyres- och räntemedel återstode, sedan ofvan omfördälda och i öfrigt medgifna utgifter derifrån utgått. Men då så icke egt rum, utan af öfverskjutande inkomster under år 1899, liksom under föregående år, endast en rund summa af 10,000 kronor öfverförts till de reserverade medlen, och återstoden, för revisionsåret utgörande 2,450 kronor 19 öre, öfverförts till akademiens disposition, hade revisorerne velat förhållandet anmärka.

Beträffande revisorerne förevarande anmärkning har vetenskapsakademien i sitt förberörda utlåtande den 9 januari 1901 åberopat ett af akademiens kamrerare afgifvet yttrande, deri anföres, att af räkenskaperna för kvarteret Grönlandet södra framginge, att under de första åren, akademien hade egendomen under sin förvaltning, hela behållningen vid föregående års slut i början af påföljande år öfverförts till kongl. akademien för att göras räntebärande, men att sedermera större eller mindre behållningar reserverats till ett kommande års utgifter.

Anledningen dertill hade varit, att utgifter för egendomen förestått, innan första kvartalets hyresmedel influtit, samt att svårighet förefunnits att fast placera mindre kapital. (Hyresgästen vore enligt kontraktet ej skyldig att erlægga hyran förr än i slutet af första månaden i hvarje kvartal.)

Beträffande egendomens förvaltning under år 1900, hade akademien den 6 juni samma år beslutit, att egendomen skulle hafva särskild räkenskap och till följd deraf egna säkerhetshandlingar, hvarför akademiens förvaltningsutskott den 9 november 1900 förordnat, att vid årsskiftet egendomens kapitaltillgångar skulle utbrytas från kongl. akademiens och förvaras skilda från dess öfriga säkerhetshandlingar. Detta beslut hade under den 29 sistlidne december utförts.

Då, enligt hvad af vetenskapsakademiens kamrerares ofvannämnda yttrande framgår, ifrågavarande fastighets kapitaltillgångar vid senaste årsskiftet blifvit utbrutna från akademiens och särskild räkenskap för densamma blifvit upplagd samt vid detta förhållande måste antagas, att någon sådan omföring från fastighetens hyres- och räntemedel till

akademiens disposition som den af revisorerne anmärkta icke bör för framtiden ifrågakomma, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må vid hvad i detta ärende förekommit låta bero.

Domkyrkorna.

§ 13.

(Rev. ber. pag. 466—468; utl. pag. 753.)

I förevarande revisionsberättelse omförmäles, att, enligt revisorerne meddelade uppgifter, Vesterås domkyrka egde — förutom gårdarne n:is 18 och 26 i norra kvarteret inom Vesterås stad och tomterna n:is 23, 31, 32 och 118 i samma kvarter, hvilka fastigheter uthyrdes för en årlig hyra af tillsammans 1,440 kronor — 33 olika tomter i Vesterås, belägna i skilda delar af staden och sedan äldre tider tillbaka af enskilda personer innehafda och bebyggda emot erläggande af tomtören, uppgående till 4 kronor 69 öre för år.

Angående
utredning
rörande
Vesterås dom-
kyrkas tomter
i staden
Vesterås.

Öfver dessa tomter hade revisorerne tillhandahållits omstående förteckning.

I afseende å domkyrkans egendom hafva revisorerne, efter inhemtade upplysningar, meddelat, att ehuru väl domkyrkan genom reduktionen förlorade sina talrika landtgårdar och äfven gårdar och jordegör på stadens område, hade det dock varit ganska många tomter och stads-egor, som undgått räfsen. Domkyrkans vretar, tomter och kålgårdar hade emellertid småningom kommit i enskildes händer, utan att någon inkomst tillfallit henne för dessa jordegör. Under uttalande af sitt missnöje häröfver hade konung Johan III i skrifvelse den 20 mars 1574 förklarar, att domkyrkan skulle tillerkännas en skälig reveny af de henne tillhöriga stads-egor, som stadsboerne sig tillegnat. I skrifvelse den 28 juni 1621 hade konung Gustaf II Adolf tillkännagifvit, det han förnummit, att åbyggnaden å domkyrkans tomter förfölle och att föga hopp vore om deras bebyggande, så länge innehafvarne saknade eganderätten till dem, i anseende hvartill, och på det att staden måtte blifva bebyggd, han samtyckte till domkyrkotomternas försäljning efter före-

Quarter i Vesterås stad.	Tomtens nummer.	Tomtens areal i qv. aln.	Tomtören. Kronor.
Södra	20	3,112	0,04
»	26	1,295	0,20
»	39	3,284	0,18
»	41	?	0,03
»	42	2,338 ^{1/2}	0,03
»	44	1,206 ^{1/2}	0,18
»	45—47	1,874	0,15
»	49	2,130	0,10
»	96 a och b	4,306	0,53
»	97—99	4,980	0,63
Vestra	48	776	0,14
»	108	1,028	0,07
»	140	992	0,05
»	141, 142	1,525	0,13
Norra	21	2,058 ^{1/2}	0,31
»	65	3,348 ^{1/4}	0,33
»	66, 67 a	3,390	0,39
»	67 b	7,731 ^{1/2}	0,08
»	70 a och b	1,849	0,10
»	75	1,518 ^{3/4}	0,26
»	78, 79	1,269 ^{3/4}	0,14
»	80	1,768	0,05
»	81	1,189	0,10
»	108—110	3,217	0,29
»	111	1,568 ^{1/4}	0,18
	Summa	57,755	4,69

gången värdering af borgmästare och råd. Med åberopande af denna skrifvelse hade konungen ock i sitt mandat om domkyrkans, skolans m. m. underhåll af den 25 mars 1623 påbjudit, att tomterna skulle försäljas eller skäligen tomtören till domkyrkan erläggas. På grund deraf hade många tomter blifvit försälda, och för de öfriga hade bestämts tomtöresafgift efter beräkning af »2 öre för hvar daler, som tomten var skattad för».

Såsom af ofvan intagna förteckning framginge, vore de afgifter, som för dessa oförsålda tomter för närvarande erlades, så ringa, att de knappt kunde sägas utgöra någon inkomst för domkyrkan.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt hade revisorerne velat uttala den mening, att fullständig utredning i fråga om domkyrkans eganderätt till förenämnda tomter borde åstadkommas och derefter åtgärder vidtagas till beredande åt domkyrkan af större inkomster från desamma.

Kongl. Maj:t har med anledning af revisorerens ifrågavarande framställning infordrat yttrande från domkapitlet i Vesterås, som i skrifvelse den 14 sistlidne januari hemställt, att, då domkyrkokommissionen, på sätt af kommissionens vid domkapitlets yttrande fogade skrifvelse framginge, ej kunnat så snart som till den 20 nämnda månad lemna den begärda utredningen, domkapitlet måtte få framdeles, så snart densamma hunnit verkställas, till Kongl. Maj:t dermed inkomma.

Enligt hvad utskottet inhenstat, har den antydda utredningen ännu icke blifvit från domkapitlet till Kongl. Maj:t ingifven och torde ej vara att före innevarande riksmötes slut förvänta. Vid sådant förhållande har utskottet, som förutsätter, att Riksdagens näst härefter sammanträdande revisorer komma att egna sin uppmärksamhet åt denna angelägenhet, endast velat hvad i ärendet förekommit för Riksdagen

anmäla.

§ 14.

(Rev. ber. pag. 526—580; utl. pag. 754—786.)

Jemte meddelande af en förteckning öfver de donationer och stiftelser, för hvilka redogörelser intagits i de allmänna räkenskaperna eller från hvilka i öfrigt medel tillförts allmänna ändamål, hafva revisorerne påpekat, hurusom af förteckningen framginge, att af dessa donationer och stiftelser kapitalbelopp icke blifvit utförda för 54 uppgifna fonder, och med anledning deraf uttalat önskvärldheten af, att i vederbörande räkenskaper måtte införas anteckningar äfven om dessa fonders kapitaltillgångar.

Angående
antecknande i
räkenskaperna
af donationers
och stiftelsers
kapitaltill-
gångar.

I särskilda häröfver afgifna förklaringar har uppgifvits, dels att hinder icke skulle möta för upptagande i behörig räkning af veder-

börande donationsfonders kapitaltillgångar, derest föreskrift derom blefve meddelad, och *dels* att sådan redovisning icke kunde afgifvas af skäl, att kapitalet af annan myndighet förvaltades eller ännu icke emottagits eller att donationen utgjordes af frälseränta eller annan årlig afgäld eller gäfvä; varande i många fall uppgift å fondernas kapitaltillgångar af redogörarne lemnad.

I sammanhang härmed har utskottet velat meddela, att sedan Riksdagen, med anledning af 1899 års statsrevisorers framställning i ämnet, i skrifvelse den 11 maj 1900 anhållit, att Kongl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, hvilka åtgärder lämpligen skulle kunna vidtagas i syfte, att Riksdagens revisorer och kammarrätten måtte vid granskning af räkenskaper, i hvilka inginge redogörelser för donationer och stiftelser, beredas tillgång till gällande föreskrifter och bestämmelser rörande dessa donationer och stiftelser, så har Kongl. Maj:t genom kungörelse den 25 januari 1901 förordnat, att vid afgifvande första gången derefter af årsredogörelse för sådan donation eller stiftelse, hvars räkenskaper vore föremål för granskning i kammarrätten och genom Riksdagens revisorer, vederbörande redogörare skulle till kammarrätten insända, tillika med redogörelsen, två exemplar, tryckta eller i bestyrkta afskrifter, af de rörande hvarje särskild donation eller stiftelse gällande urkunder, dock att af de urkunder, af hvilka redan förut ett exemplar blifvit till kammarrätten öfverlemnadt, allenast ett exemplar borde ytterligare dit insändas; och skulle af de båda till kammarrätten inkomna exemplaren af urkunderna det ena af kammarrätten öfverlemnas till Riksdagens bibliotek.

Genom de sålunda meddelade föreskrifterna synes ett viktigt steg vara taget till underlättande af en effektiv granskning af redogörelserna för ifrågavarande donationer och stiftelser. Ett sådant syfte skulle enligt utskottets förmenande ytterligare främjas, om i vederbörande räkenskaper alltid infördes anteckningar om dessa donationers och stiftelsers kapitaltillgångar. Härvid förutsätter utskottet tillika, att, om sådan uppgift icke kan lemnas, anteckning om orsaken dertill blifver i räkenskapen intagen. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med anledning af revisorerens förevarande framställning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande hvilka åtgärder må vidtagas, på det att kapital-

tillgångarne för de donationer och stiftelser, angående hvilka uppgifter meddelas i de kammarrättens och Riksdagens revisorers granskning underkastade räkenskaperna, må, der så ske kan, komma att i samma räkenskaper upptagas.

§ 15.

Hvad för öfrigt blifvit af revisorerne anmaldt och erinradt har utskottet funnit dels vara af beskaffenhet att lämpligen böra tagas i öfvervägande vid behandlingen af de utgiftsanslag, revisorernes framställning berör, dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels vara genom vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklaradt, dels ej vara af den vigt, att, oaktadt förklaringen icke varit fullt tillfredsställande, någon Riksdagens åtgärd bort af förhållandena påkallas, dels slutligen icke hafva varit af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; hvilket utskottet skolat för Riksdagen

anmäla.

Stockholm den 15 mars 1901.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservationer:

vid § 7: (angående väganläggningen mellan Glommerträsk och Ruskträsk):

af herr *D. Persson*;

vid § 15:

af herr *D. Persson*.
